

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

שׁוֹק הַיַּמִּין כִּי אֵיל מַלְאִים הוּא: כג וְכַפַּר לָחֶם
 אַחַת וְחֹלֶת לָחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרִיקִי
 אֶחָד מִסֵּל הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה:
 כד וְשָׂמַת הַכֹּל עַל כַּפֵּי אֹהֶלן וְעַל כַּפֵּי בְנוֹ
 וְהִנֵּפַת אֹתָם תִּנּוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: כה וְלָקַחְתָּ
 אֹתָם מִיָּדָם וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה
 לְרִיחַ נִיחּוּחַ לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁה הוּא לִיְהוָה:
 כו וְלָקַחְתָּ אֶת־הַחֹזֶה מֵאֵיל הַמַּלְאִים אֲשֶׁר
 לְאֹהֶלן וְהִנֵּפַת אֹתוֹ תִּנּוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה
 לְךָ לְמִנְחָה: כז וְקִדְשַׁת אֵת חֹזֶה הַתִּנּוּפָה וְאֵת

וְיָת שָׂקָא דִּימִינָא אָרִי דְכַר
 קָרְבָּנָא הוּא: כג וּפְתָא דְלָחֶם חֲדָא
 וּגְרָצְתָא דְלָחֶם מִשַּׁח חֲדָא וְאַסְפּוּג
 חֲדָא מִסְּלָא דְפִטְרִיָּא דִּי קָדָם יִי:
 כד וְתִשׁוּרֵי כֹלָא עַל יְדֵי דְאֹהֶלְן וְעַל
 יְדֵי דְבְנוֹהֵי וְתָרִים יְתָהוֹן אֲרָמָא
 קָדָם יִי: כה וְתִסְבַּ יְתָהוֹן מִיְדָהוֹן
 וְתִסַּק לְמִדְבַּחָא עַל עֲלֵתָא
 לְאַתְקַבְּלָא כְּרַעְוָא קָדָם יִי קָרְבָּנָא
 הוּא קָדָם יִי: כו וְתִסְבַּ יְת חֲדָיָא
 מִדְכַר קָרְבָּנָא דִּי לְאֹהֶלְן וְתָרִים
 יְתָה אֲרָמָא קָדָם יִי וְיִהִי לְךָ
 לְחֻילָק: כז וְתִקְדֵּשׁ יְת חֲדָיָא
 דְאֲרָמוּתָא וְיָת שָׂקָא דְאֲפִרְשׁוּתָא
 דִּי אֲתָרָם וְדִי אֲתַפְרֵשׁ מִדְכַר
 קָרְבָּנָא מִדִּי לְאֹהֶלְן וּמִדִּי לְבְנוֹהֵי:
 כח וְיִהִי לְאֹהֶלְן וּלְבְנוֹהֵי לְקָדָם עֲלָם

שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הוֹנֵף וְאֲשֶׁר הוֹרֵם מֵאֵיל הַמַּלְאִים מֵאֲשֶׁר לְאֹהֶלְן
 וּמֵאֲשֶׁר לְבְנוֹ: כח וְהָיָה לְאֹהֶלְן וּלְבְנוֹ לְחֶק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

רש"י

בתנופה^כ, הצעלים והכהן. הא כילד, כהן מניח ידו תחת יד
 הצעלים ומניף (מנחות סא:), וזוהו היו אהרן ובניו צעלים, ומשה
 כהן: תנופה. מוליך ומביא למי שארבע רוחות העולם שלו,
 ותנופה מעכבת [ומצטלת] פורענות ורוחות רעות, פרומה
 (פסוק כז) מעלה ומוריד^{כא} למי שהשמים והארץ שלו, ומעכבת
 טללים רעים (שם סב:): (כה) על העוֹלָה. על האיל הראשון
 שהעלית עולה^{כב}: לריח ניחוח. לנחת רוח למי שאמר
 ונעשה לנו (ספרי שלח קו): אשה. לאש נתן: לה'. לשמו של
 מקום: (כו) וקדשת את חזה התנופה ואת שוק
 התרומה וגו'. קדשם לדורות^{כג} להיות נהגת תרומתם
 והנפתם בזה [ס"א כחזה] ושוק של שלמים, אבל לא
 להקטרה, אלא והיה לאהרן ולבניו, לאכול: תנופה. לשון
 הולכה והבאה, וינטילי"ר בלע"ז: הורם. לשון מעלה
 ומוריד: (כח) לחק עולם מאת בני ישראל. שהשלמים
 לצעלים, ואת החזה ואת השוק יתנו לכהן:

יְסִינָה, מקום שהכליות יועלות (מוליך יא). ובאימורי הפר לא
 נאמר 'אליה', שאין אליה קריבה אלא בכבש וכבשה ואיל, אבל
 שור ועז אין טעונים אליה: ואת שוק הימין. לא מנינו
 הקטרה בשוק הימין ונת האומורים אלא זו בלבד^{כד}: כי איל
 מלואים הוא. שלמים^{כה} לשון שלמות, שהושלם בכל, מגיד
 הכתוב שהמלואים שלמים (מ"ב ויקרא ח כב), שמשמים שלום
 למזבח ולעוזד העבודה ולצעלים (מנחות טז ד), לכן אני מצריכו
 החזה להיות לו לעוזד העבודה למנה, וזהו משה ששימש
 במלואים, והשאר אכלו אהרן ובניו שהם צעלים, כמפורש
 צענין: (כג) וכבר לחם. מן החלות: וחלת לחם שמן.
 ממין הרבוכה^{כז}: וריקין. מן הריקין, אחד מעשר שבכל
 מין ומין (מנחות עו). ולא מנינו תרומת לחם הבא עם זבח
 נקטרת אלא זו בלבד, שתרומת לחמי תודה ואיל מזיר תמונה
 לכהנים עם חזה ושוק, ומוה לא היה למשה למנה אלא חזה
 בלבד: (כד) על כפי אהרן וגו' והנפת. שניהם עסוקין

שפתי חכמים הקצר

אהרן וגו' והנפת, ואם הם על כפי אהרן איך היה משה מניף, אלא על
 כרחף ששניהם מניפים (מנח"י). כה. 'תנופה' מלשון הנפה, היינו
 מוליך ומביא, ומעלה ומוריד מדכתיב (פסוק כז) 'ואשר הורם', והרמה
 היא למעלה, ואין עלייה בלא הורדה (רא"ם). כו. בלומר, שהקטרת
 אימורי שלמים תהיה אחר הקרבת העולה, ולא ששים אותם על העולה
 ויקטירם יחד (רא"ם). כז. לא שיקדש החזה והשוק עצמם האומורים
 כאן במילואים, דאלו כבר נעשו מצותן ונתנו למשה, אלא קאי לדורות
 לנהוג בהם כהמילואים, אבל לא להקטיר השוק אלא 'והיה לאהרן' (פסוק
 כח) (רא"ם).

כא. גם לא מצינו תרומת לחם הבא עם השלמים נקטרת אלא זו בלבד,
 שהרי הם נתונים לכהנים (רש"י פסוק כג), אלא שהוראת שעה היתה
 (רא"ם). כב. 'שילואים' האמור כאן הוא במקום 'שלמים', ונקראו
 'מלואים' כי כל מלא הוא שלם (רא"ם). ומפני שהוקשה לו מאי נתנית
 טעם הוא זה 'כי איל מלואים הוא', לכן פירש שהמלואים הם שלמים
 שמשמים שלום למזבח וכו', ולכן מצריך הכתוב ליקח החלב וגו'
 למזבח, ולהניח החזה למשה (ראה פסוק כו), שהוא העובד (גו"א).
 כג. מדכתיב 'וחלת לחם שמן', שמורה על ריבוי השמן שבה, והיא
 הרבוכה (ראה רש"י פסוק כ) (רא"ם). כד. מדכתיב 'ושמת הכל על כפי

נראה לי שהנכון כדברי הרב לצלמי הכנים זמנין ולא יבואו לראות ככלע אם הקודש, לפי שפסט הפסוק זה הוא שלא יבואו לראות בעת שהיו מכניסים כלים אל נחמס וואס היא מצוה שאינה נוהגת לדורות. (א) וגם כי נרמז בו גם כן אזהרה לגונב

השורש השלישי שאין ראוי למנות מצות שאין נוהגות לדורות. דע כי אמרם (מכות כ"ג): תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני מורה על היות זה המספר מהמצות הנוהגות לדורות, כי מצות שאין נוהגות לדורות אין קשר להן בסיני הן שנאמרו בסיני או בזולתו. ואמנם כווננו באמרם בסיני והוא אמרו ותעלה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך. ובבאור אמרו מאי קראה תורה צוה לנו משה מורשה, רוצה לומר מספר תורה והוא תרי"א

העיקר השלישי אמר בו הרב שאין ראוי שימנו מצות שאין לדורות וזה דבר ברור אינו נעלם כלל שאינו מנינו המצות האמורות לשעה היו מונים כל מצוה שצאה במצוות ובמדבר במצות עשה ובמצות לא תעשה והיה עולה למשכן גדול כמו שאמר הרב, [א] יחס ושלום שבעל הלכות גדולות יטעה בזה. אבל הטעם אשר מנה ולא יבואו לראות ככלע את הקדש מפני שהיא אלנו מצוה לדורות (א) ממה שאמרו בגונב

מרגינתא טבא

מיתה בידי שמים ובידי אדם וכו' ע"ל. וכמו על זה הרב בעל מגילת אסתר וז"ל ומה שהוכח עוד מסוגיא דפרק הנשרפין שיש בו מיתה בידי שמים משם אריח שהוא פטור שהרי אף שאמר

השורש השלישי [א] כח הרמב"ן וז"ל וכו' שבעל הלכות יטעה בזה אבל הטעם אשר מנה וכו' וכן שאלו הבעל ארמית וכו' ע"פ כך עלה לנו שהוא חייב

07/09/2018 14:07

לב שמח

תקנת עגונות. אבל שלא במקום ערעור בין בזה ובין זה אין לר"ך קיום ואפי' אשת איש משיאין בגט שלא נמקיים כמו שכתב הרמב"ם בהדיא עד שיהא שם מערער כו"ל. ושמעין מינה דלפי דעתו לא אמר רשב"ל בשטרי ממון ובגיטין עדים החתומים כמי שנחקרה עדותם אלא כשאין שם מערער ובלא קיום או בשיש שם מערער ובקיום:

ואחרי שהקדמתי זה הנני בא אל ההוא ליטנא דריש גיטין דבין הוא דקיום שטרות נמי לא ליבעי כו' שממנו טענתו של הרמב"ן וארא כי מתאמלת היא עם מה שכתב מהר"ק עוד בשרש הנזכר תשובה לשכנגדו החולק עליו וז"ל נראה בעיני שהיה כשגגה כו' דפרישין ולרבה שאמר לפי שאין עדים מזויין לקיימו ליבעי מרי ושינין דבדין הוא דקיום שטרות לא ליבעי מרי דרשב"ל ואיכו החס קאמר להד"מ וטעין דמזוייף הוא ואפי' שהינין לה דרשב"ל דכי עבדין תקנתא היינו לפי אחי בעל ויאמר מזוייף הוא ולא כתבתי מעולם ושינין אפי' אם יבא ויאמר לא נשגית בו דרשב"ל דהיינו פלוגמיהו ולרבה לא חיישינן שמה יערער ויאמר לא כתבתי כלל אלא שמה יאמר לא כתבתי לשמה, ורבה אמר שמה יבא הבעל ויאמר לא כתבתי כלל כו' ועלה שינין דרשב"ל כו' עכ"ל. אימץ טענתו ויחזיקה במסמרי שנים, א' דהשתא ארבה קיימינן דקאמר לפי שאין עדים מזויין לקיימו וא"כ כשאין קיום לעדים החתומים עסיקינן, ב' שהתקנה דכפ"ג ובפ"ג לאם יבא בעל ויאמר לא כתבתי היתה א"כ אף כדבעל טעין מזוייף קיימינן ועלה אמרינן דאפי' מדאורייתא לא בעי קיום ועלה נמי אייתי לדרשב"ל דעדים החתומים כמי שנחקרה עדותם וא"כ אף כדבעל דין טעין מזוייף וליכא קיום אמרה למלתיה וכל זה שלא כדעת הרמב"ם דאמרן דלדידיה דוקא בקיום אירי או כשאין מערער:

ברם כד מעיינינן שפיר אשכחן דהך סוגיא כולה כדלמא בעל וערער היא דהא בהמביא גט ממדה"י קיימינן שהשלח בא ממקום הבעל ונתנו לאשה במקום אחר שאין הבעל שם. וכן כחוב בעיטור להדיא אות ק' קיום רבנן הוא דלאר"ך אפי' במקום ליתא ערעור דהא המביא גט ממדה"י וליכא ערעור ובעינן בפ"ג ובפ"ג כו' עכ"ל. למסתמא ודאי הכי הוא שהבעל במקומו הוא ומשם שולח הגט למקום שהאשה עומדת בו ומאי דפריך ליבעי מרי אפי' שאין כאן מערער הוא ומשם דל"מ הוה לן למיטש לדילמא אחי בעל ומערער עוד דהכא אימחוק איסורא שאפי' שאין הבעל כאן כיון דאימחוק איסורא הוה לן למיטש שמה יבא והוה דבר שבערוה שאינו פחות משנים. וכי הדר ומשני דבין הוא דקיום שטרות לא ליבעי סירכיה נקט ואזיל דליתיה לבעל קמן ומשום הכי שאין כאן ערעור לא הוה לר"ך קיום וכדקאמר ר"ל דעדים החתומים כמו שנחקרה עדותם ופירש"י דלא חליף איניש לזיף ולא הוא טעמא אלא כשאין שם מי שטוען מזוייף בבדי דאנן מספיקא לא מחזקינן אינשי דויפיי, אבל אי איכא מאן דטעין ודאי חיישינן ואפי' מדאורייתא אינו נחקרה עדותם אלא בקיום. ופריך מו האי קולא תומרא הוא דאי אחי בעל מערער וספיל ליה כלומר והוה לן למיטש להכי ולארכיזי מרי אפי' דעד השתא לא אחי בעל ומשני כיון דאמר מר כו' מעיקרא מידק דיין כו'. ומעתה מה שכתב מהר"ק דכי עבוד תקנתא דשליח לבי אחי בעל הוא דעבוד כו' לאו מילתא היא דהאי"ג דאף לגבי בעל אם יערער היתה התקנה אבל הוא עם הטעם שעליו לבסוף דמעיקרא מידק דיין כו' ופירש"י דאפי' אם אחי ומערער לא משגיחינן ביה. ומ"מ ע"ל הוה דלא אחא בעל עסיקינן ועלה אמרינן דרשב"ל כו'. ודוק כי בזה יאל הרב נקי ולידק תמים היה בדורותיו מטענות חכמי הדורות שכתב הרמב"ן וכבר הבאתי שם בתשובתי הנזכרות שכתב המרדכי משם ה"ר אביגדור דלא אמר רשב"ל עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותם אלא היכא דאין מכתשין והיה דריש גיטין ה"פ דבין הוא דקיום שטרות לא ליבעי מרי היכא דליכא הכחשה כו' ואפי' דקיום הגט דהיינו בפ"ג ובפ"ג אינו אלא משום הכחשה אם יבא הבעל ויערער השתא מיהא לא אחי ע"כ. ומבואר שאין מקום לומר השתא מיהא לא אחי אלא ע"פ מה שפירשתי בלשון הגמ' ושם בתשובתי הארכתי הרבה מאלד בזה:

גם מה שטען הרמב"ן עוד ממה שהקשה המקשה דחתימת עדים מדאורייתא דכתבי וכחוב בספר וחסום כו' אינו כלום שמהפסוק עלמנו שהביא המקשה מוכח שפיר דמדאורייתא שאמר אשגרת לישן הוא ועיקרו מדברי קבלה מן הכתובים ולא מדברין ומפני תיקון העולם כמ"ש במשנה, ואף שנחזיק דברים כפשתן דחשיב מדאורייתא מה שהיתה תקנת נביאים, מ"מ דעת לגנון נקל ש זו סברת המקשה והמתרץ הונוחו ממנה במ"ש לא נכרעה אלא לר' אלעזר דקאמר עדי מסירה עדי תקינו רבנן עדי חתימה כו' וכן כתב הרמב"ם פ"א דגירושין תהנה חכמים היא שיהיו העדים חתומים על הגט שמה יתן לה גט בפני שנים וילכו להם כו'. וכאן השלמתי מה שרציתי לפרש בזה השרש השני שפחתתי בו הרלוכות הטענות והתראי אגודות השבושים שייחס הרמב"ן לרב והקל בכבודו הרבה עד שכתב שפירקו עוקר הרים גדולים בתלמוד ומפיל תומות בצורות נגמ' והענין רע ומר ישתקע הדבר ולא יאמר, וכו' לשוננו. וחלילה וחס למי שהרים קרן התורה ודגלה, והיה לגמרא קריט עוזה ומגדלה, יכול בחמה חומה בצורה וישלך אמת ארצה ח"ו. וכבר הארכתי הודעתי דרכיו חזון הרבתי העמדתו דבריו בשני השרשים הנזכרים ושמתי להם יד במקום נאמן. והאל הרחמן ירחמי גם בשאר השרשים יסייעני ויערמי להלמן ולהשלימן עד חומן, אמן:

השרש הג' כתב הרב דע כי אמרם תרי"ג מצות וכו' יתחייב בהכרח שלא תמנה גם אחד מהן, עד כאן לשונו:

והרמב"ן

קנאת אופרים

חולק עליו והביא ראיה מסוגיא דפ' אלו הגשרפין דלדעת רב אחא דהלכתא בוותיה ליבא מירי דרחמנא פשריה ואנן קטלינן ליה ויצא לו להרמב"ן מההיא דלא היו קנאין פוגעין בו אי לאו רחייב מיתה בידי שמים, וקשיא לי על זה המונח שלו שהרי אקשינן נמי התם במקלל בקוסם ופרקי לה מרתני רב יוסף יבה קוסם את קוסמו דביהוי

השרש השלישי

שאינ למנות מצות שאין נוהגות לדורות:

בתב הרב ז"ל דגונב את הקסומה אינו בכלל מחוייבי מיתה בידי שמים, והרמב"ן ז"ל

לגונב את הקסוה, מכל מקום כבר הקדים לנו צשורש צ' שלא יצואו זה המנין רק אותן המצות שהן מצויות בפסוק גם שהיו מן התורה, וא"כ אין לריך להרבות בראיות, שלשון רמו יתפרש בדבר שהוא תורה ממש שגם הרב יודה וכן צו מתלוקת. ומה שאמר הרמב"ן (ב) כי יש צו מיתה בידי אדם ממה ששנינו קנאים פוגעים בו, לדעתי כי הרב לא חשבו זה למיתה בידי אדם, מאחר שאין צידם לפגוע בו כי אם צשעת המעשה ולא לאחר מכן. ומה שהוכיח עוד (ג) מסוגיא דפרק הנשרפים שיש צו מיתה בידי שמים, משם אוכיח שהוא פטור, שהרי אף שאמר שם רב אחא מי איכא מידי דרממנא פטוריה ואין ניקום ונקטול ליה, הלא יש נמי שם סברא אחרת מרב ששם שאמר גבי כהן ששמש בטומאה, ואי ס"ד מחייב מיתה בידי שמים לישבוקו דליקטל בידי שמים. וגם שכל ראיותיו שהביא להוכיח סברתו נדחו מרב אחא, מ"מ בודאי יש לנו לומר שנמלאו אחרים במיתה בידי אדם ואין בהם חיוב בידי שמים, שאם לא כן אלא שהסברא הזאת מרב אחא היא אמיתית ואין בה דבר יוצא מן הכלל מה היה לריך להביא ראיה לכהן ששמש בטומאה שהוא במיתה ממקומות אחרים, כמו שאומר שם אח"כ איתציה היוצק והבולל וכו', הרי ראיה גדולה היא ממיתותיו וכו' שבדאי לא היו הורגים אותו פרחי כהונה אם לא היה חייב מיתה בידי שמים, אלא בודאי יש לנו לומר שהכלל הזה אינו נכון בכל חייבי מיתה, וכמו שנראה גם כן מתוס' שם דבור המתחיל ולא משום טומאה וכו', וגם שהשיב בגונב את הקסוה שהוא במיתה בידי שמים שמה אינו דעת כולם. ועוד נראה צעיתי לפרש הסוגיא

היהוה שלא אמר על הגונב את הקסוה שהוא במיתה בידי שמים רק אמר שכן התורה הוא חייב מיתה קנאים, שרצ ששם הקשה ואמר והא הגונב את הקסוה שאין צו מיתה בידי שמים וקטלינן ליה, ומשני התם נמי יש צו מיתה רמזה בתורה בידי הקנאים, אבל

אם התורה לא רמזה הימות במיתה קנאים לא קטלינן ליה, אחר שאינו גם כן מחייבי מיתה בידי שמים. וכן נראה גם כן מההלכה שם ששאל על מתניתין שאמר הגונב את הקסוה ואמר מאי קסוה אמר רב יהודה כלי שרת וכן הוא אומר ואת קסות הנסך והיכא רמיזא ולא יצואו לראות כבלע את הקדש ומתו. ופשיטא שהציעא בזה על מה שהוזכר במתניתין ושם לא הוזכר רק שהוא במיתה קנאים, ועל זה שאל היכא רמיזא צו מיתה והשיב לא יצואו וגו', אם כן הפסוק הזה לא רמו לנו רק מיתה קנאים ולא מיתה

היהוה שלא אמר על הגונב את הקסוה שהוא במיתה בידי שמים רק אמר שכן התורה הוא חייב מיתה קנאים, שרצ ששם הקשה ואמר והא הגונב את הקסוה שאין צו מיתה בידי שמים וקטלינן ליה, ומשני התם נמי יש צו מיתה רמזה בתורה בידי הקנאים, אבל

אם התורה לא רמזה הימות במיתה קנאים לא קטלינן ליה, אחר שאינו גם כן מחייבי מיתה בידי שמים. וכן נראה גם כן מההלכה שם ששאל על מתניתין שאמר הגונב את הקסוה ואמר מאי קסוה אמר רב יהודה כלי שרת וכן הוא אומר ואת קסות הנסך והיכא רמיזא ולא יצואו לראות כבלע את הקדש ומתו. ופשיטא שהציעא בזה על מה שהוזכר במתניתין ושם לא הוזכר רק שהוא במיתה קנאים, ועל זה שאל היכא רמיזא צו מיתה והשיב לא יצואו וגו', אם כן הפסוק הזה לא רמו לנו רק מיתה קנאים ולא מיתה

היהוה שלא אמר על הגונב את הקסוה שהוא במיתה בידי שמים רק אמר שכן התורה הוא חייב מיתה קנאים, שרצ ששם הקשה ואמר והא הגונב את הקסוה שאין צו מיתה בידי שמים וקטלינן ליה, ומשני התם נמי יש צו מיתה רמזה בתורה בידי הקנאים, אבל

אם התורה לא רמזה הימות במיתה קנאים לא קטלינן ליה, אחר שאינו גם כן מחייבי מיתה בידי שמים. וכן נראה גם כן מההלכה שם ששאל על מתניתין שאמר הגונב את הקסוה ואמר מאי קסוה אמר רב יהודה כלי שרת וכן הוא אומר ואת קסות הנסך והיכא רמיזא ולא יצואו לראות כבלע את הקדש ומתו. ופשיטא שהציעא בזה על מה שהוזכר במתניתין ושם לא הוזכר רק שהוא במיתה קנאים, ועל זה שאל היכא רמיזא צו מיתה והשיב לא יצואו וגו', אם כן הפסוק הזה לא רמו לנו רק מיתה קנאים ולא מיתה

מרגניתא טבא

סם רב אחא מי איכא מידי דרממנא פטוריה ואין ניקו וניקטול ליה הלא יש שם נמי סברת רב ששם שאמר שם גבי כהן ששימש בטומאה ואי ס"ד מחייב מיתה בידי שמים לישבוקו דליקטיל בידי שמים. והגם שכל ראיותיו שהביא להוכיח סברתו נדחו מרב אחא מ"מ בודאי יש לנו לומר שנמלאו אחרים במיתה בידי אדם ואין בהם חיוב מיתה בידי שמים, שאם לא כן אלא שהסברא הזאת מרב אחא היא אמיתית ואין בה דבר יוצא מן הכלל מה היה לריך להביא ראיה לכהן ששמש בטומאה שהוא במיתה ממקומות אחרים, כמו שאומר שם אח"כ איתציה היוצק והבולל וכו', הרי ראיה גדולה היא ממיתותיו וכו' שבדאי לא היו הורגים אותו פרחי כהונה אם לא היה חייב מיתה בידי שמים, אלא בודאי יש לנו לומר שהכלל הזה אינו נכון בכל חייבי מיתה, וכמו שנראה גם כן מתוס' שם דבור המתחיל ולא משום טומאה וכו', וגם שהשיב בגונב את הקסוה שהוא במיתה בידי שמים שמה אינו דעת כולם. ועוד נראה צעיתי לפרש הסוגיא

היהוה שלא אמר על הגונב את הקסוה שהוא במיתה בידי שמים רק אמר שכן התורה הוא חייב מיתה קנאים, שרצ ששם הקשה ואמר והא הגונב את הקסוה שאין צו מיתה בידי שמים וקטלינן ליה, ומשני התם נמי יש צו מיתה רמזה בתורה בידי הקנאים, אבל

אם התורה לא רמזה הימות במיתה קנאים לא קטלינן ליה, אחר שאינו גם כן מחייבי מיתה בידי שמים. וכן נראה גם כן מההלכה שם ששאל על מתניתין שאמר הגונב את הקסוה ואמר מאי קסוה אמר רב יהודה כלי שרת וכן הוא אומר ואת קסות הנסך והיכא רמיזא ולא יצואו לראות כבלע את הקדש ומתו. ופשיטא שהציעא בזה על מה שהוזכר במתניתין ושם לא הוזכר רק שהוא במיתה קנאים, ועל זה שאל היכא רמיזא צו מיתה והשיב לא יצואו וגו', אם כן הפסוק הזה לא רמו לנו רק מיתה קנאים ולא מיתה

קנאת סופרים

דמיהו כמברך את השם ומדיהיב טעמא דמיהו כמברך את השם משמע וראי דליכא מיתה בידי שמים, והרמב"ן ז"ל החריש בואת הבבא ולא הוכיח ממנה ומשמע מינה דלא בותיה והחומר שהחמירו בו משום חילול השם הוא דאין לך דבר שעומד בפני חילול השם ולפיכך דנו עליו והענישוהו דקנאים פוגעים בו דומיא דההיא רפ' הערל דף ע"ט ע"א בבני שאול שנמסרו להריגה כעון האב והקשו התם והא כתיב לא יומתו אבות על בנים א"ר חייא בר אבא אר"י מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ואל יתחלל שם שמים וכו' והר"ש משנ"ץ בפירוש משנה ט' רפ"ק דכלים גבי נכנס בין האולם ולמזבח בלא ריחוק ידים ראיאת בתוספתא דפוצעין את מוחו בגורין פירש טעמא כדאשכחא התם גבי מקלל בקוסם משום דמיהו כמברך את השם הבא נמי מיהו כלצורך עבודה ע"כ. כלומר דאילו הביאה ריקניתא אפי' נימא דבהיכל איבא מיתה בידי שמים בין האולם ולמזבח ליכא ועכ"ז פוצעין את מוחו בגורין משום דמיהו כמברך את השם וראי דלא כהרמב"ן אתיא:

ועוד דלפי סברת הרמב"ן ז"ל כגונב את הקסוה דאם לא פגעו בו קנאין חייב מיתה בידי שמים מנ"ל הא דקנאין פוגעין בו דאי אמרת ממאי דרמיזא בקרא דכבלע את הקדש ומתו דלמא מאי דרמיז קרא הוא חיוב מיתה בידי שמים ולא קנאין פוגעין בו קא רמיז, ולפי דעת הרב אתיא שפיר דלדידיה דליכא מיתה בידי שמים הסמיכו לאותו פסוק פגיעת קנאין ורמו בעלמא הוא דרך דאסמכתא דעיקר קרא בלויים הוא דכתיב כדפירש"י ז"ל התם וכיון דאסמכתא בעלמא היא עיקר הטעם הוא משום דמיהו כלצורך עבודה וגם שנאמר בקצת מקומות רמו בדברים שהם מן התורה היינו משום דעיקרה מפי הקבלה כמו גבי טבול יום שאם עבר הלל וכדומים לזה שהביא רמב"ן ז"ל שנתבאר בדבריהם דמפי הקבלה מן התורה נינהו כמבואר לעיל בשרש הב', ואולי לישנא דהיכא רמיזא שאני ולא רמו למה שאמרו בו רמו מן התורה דהיינו רמו נמור אבל היכא רמיזא משמע טפי דאסמכתא בעלמא הוא ורמיז למאי קראה שכתב

בגונב את הקסוה (סנהדרין דף פ"א ע"ב) והיכא רמיזא דכתיב ולא יצואו לראות כבלע את הקדש. ומה שהשיב כי די לנו באמר רמו ופשיטא דקרא אינו צו ואינו כמו כן מכלל חייבי מיתה בידי שמים כמו שנתבאר בתוספתא וסנהדרין, הנה בהודאה מן הרב אם יהיה מן חייבי מיתה בידי שמים ראוי הוא להביאו במנין המצות. ואני תמיה עליו ז"ל שאם אינו מכלל חייבי מיתה בידי שמים הוא חמור יותר שהרי הוא חייב מיתה בידי אדם (ב) ומשנה שלימה שנינו (שם) קנאין פוגעין בו. אבל בודאי חייב מיתה בידי שמים נמי הוא כדאמרינן התם בגמ' סנהדרין (דף פ"ב):

(ג) בעל מיניה רב אחא בר רב הונא מרב ששת כהן ששימש בטומאה חייב מיתה בידי שמים לא תנינן כהן ששימש בטומאה אין אחיו הכהנים מביאין אותו לצית דין אלא פרחי כהונה מויליין אותו חוץ לעזרה ופוצעין את מוחו בגורין ואי סלקא דעתך חייב מיתה בידי שמים לישבוקו דליקטיל בידי שמים, והקשינו אלא מאי אינו חייב מיתה מי איכא מידי דרממנא פטוריה ואין קטלינן ליה, ושאלנו והרי מי שלקה ושנה ותיירטנו במלקיות של כרימות עסקינן דגברא בר קטלא הוא, ושאלנו עוד והא הגונב את הקסוה ותיירטנו כמו כן הא אמר רב יהודה כלי שרת ורמיזא ולא יצואו לראות כבלע את הקדש ומתו לומר דהאי נמי בר קטלא הוא דחייב מיתה בידי שמים הוא, וכן שאלנו הצועל ארמית והשצנו היא אקריוה לרב כהנא בחלמיה ואדכריה רב לגמרי כלומר שהוא נמי מחייבי מיתה כמו שכתוב בגמ' וכתב ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה הוא הלכה למשה מסיני וכמו שפירשהו, והרב עתיד למנותו מחייבי כרימות במצות חמשים ושמים, וכיון שעלו דברי רב ששם בתויבתא עמדה הלכה כמו שאמרנו דליכא מידי דרממנא פטוריה ואין קטלינן

אם התורה לא רמזה הימות במיתה קנאים לא קטלינן ליה, אחר שאינו גם כן מחייבי מיתה בידי שמים. וכן נראה גם כן מההלכה שם ששאל על מתניתין שאמר הגונב את הקסוה ואמר מאי קסוה אמר רב יהודה כלי שרת וכן הוא אומר ואת קסות הנסך והיכא רמיזא ולא יצואו לראות כבלע את הקדש ומתו. ופשיטא שהציעא בזה על מה שהוזכר במתניתין ושם לא הוזכר רק שהוא במיתה קנאים, ועל זה שאל היכא רמיזא צו מיתה והשיב לא יצואו וגו', אם כן הפסוק הזה לא רמו לנו רק מיתה קנאים ולא מיתה

היהוה שלא אמר על הגונב את הקסוה שהוא במיתה בידי שמים רק אמר שכן התורה הוא חייב מיתה קנאים, שרצ ששם הקשה ואמר והא הגונב את הקסוה שאין צו מיתה בידי שמים וקטלינן ליה, ומשני התם נמי יש צו מיתה רמזה בתורה בידי הקנאים, אבל

אם התורה לא רמזה הימות במיתה קנאים לא קטלינן ליה, אחר שאינו גם כן מחייבי מיתה בידי שמים. וכן נראה גם כן מההלכה שם ששאל על מתניתין שאמר הגונב את הקסוה ואמר מאי קסוה אמר רב יהודה כלי שרת וכן הוא אומר ואת קסות הנסך והיכא רמיזא ולא יצואו לראות כבלע את הקדש ומתו. ופשיטא שהציעא בזה על מה שהוזכר במתניתין ושם לא הוזכר רק שהוא במיתה קנאים, ועל זה שאל היכא רמיזא צו מיתה והשיב לא יצואו וגו', אם כן הפסוק הזה לא רמו לנו רק מיתה קנאים ולא מיתה

לב שמה

והרמב"ן ז"ל לא חלק על הרב בשרש הזה רק הורה צו ומטעמו עצמו שאם ימנו כל המצות שצאו במצרים ובמצרים יעלו להשבין גדול ושמ"י שבעל הלכות גדולות יעשה בזה, אבל מנה ולא יצאו לראות כבלע את הקדש מפני שהוא אלנו מצוה ליריות, ומה שדקדק כי די באמר רמו שסבור שהוא אסמכתא בעלמא הנה אמרו דרממנא אמר ולא יצאו לראות אבל כבר נאמר שלשון הזה רמו במקומות שהן מן התורה עכ"ל. והנה שום אחד מהמקומות שהוא מצוה אותם שם לראיה שנאמר שם רמו והן מן התורה הרב לא יודה לו בהם ולא ימנם אלא מדרבנן וא"כ זו מערכה על הדרוש או מכריע הדבר בעצמו, ולא אחר כך זה מפני שאף הרמב"ן מה שכתב כבר נאמר שלשון הזה רמו במקומות כי מוכיח עליו שאף הוא מורה שבמקומות אחרים לא נאמר רמו אלא שהוא בדבר מדרבנן וכיון שכן יש מקומות שלשון רמו בל על מה שהוא מדרבנן ופשיטא דלישנא נמי הכי הוא הנה בודאי אין לך ראיה גדולה מזו לדעת הרב שמהנה זו ג"כ מדרבנן כי המשיכה על פשט הלשון בה ובכמה אחרות דכוותה ולא רצה להוסיף הלשון ממשמעו בלי הכרח יכריחנו עליו אדרבה יש לו הכרח על הפסוק מהתוספתא שמהנה בה כמה מחייבי מיתה ולא הביאו את זו בכללן וזה מורה שלא יצאו לראות כבלע כי שדרשוהו לגונב את הקסוה רמו ואסמכתא בעלמא הוא ואין צו מיתה מה"ס:

וזהו שהרמב"ן טען על זה שאם אינו מכלל חייבי מיתה בידי שמים חמור הוא יותר שהרי חייב מיתה בידי אדם ומשנה שלימה שנינו קנאין פוגעין בו, אינה טענה כלל ופשיטא שקנאין פוגעין צו מיתה מסופקת ואינה חמורה ממיתה וראית בידי שמים גם לאו מיתה בידי אדם חשיבא שהרי אם עברה שעה וקנאין לא פגעו בו אינן רשאין עוד לפגוע ואם פגעו נהרגין עליו כי אין לו משפט מות בתורה:

בתב עוד הרמב"ן אבל בודאי חייב מיתה בידי שמים נמי כדאמרינן בגמ' סנהדרין אם לא חייב מיתה הוא בידי שמים לא היה מיתתו צד הקנאין עכ"ל:

ואני הנשיב אומר דלכאורה הך סוגיא כוונתה מוכחא וריהטא דמסקנא הכי משמע שאין קנאין פוגעין בגונב את הקסוה אלא לפי שחייב מיתה בידי שמים מטעמא דמי איכא מידי דרממנא פטוריה

לכהנים כאשר חשב הרמב"ן על הרב, רק לפי שכתוב לעבד עבדות וגו' ודרשין לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף שאז היו פסולים אף לשאר עבודות ובשילהי ובזית עולמים הוכשרו, וכן נראה בפ"ק דחולין מלשון הרב בפירוש המשנה ובפ"ג מהל' כלי המקדש והעובדים בו:

נראה לי שהנכון כדברי הרב שאין להביא

זוה המניין רק המלות הנוהגות בכל הדורות ולא אותן שנעשו פעם אחת ולא תעשינה יותר. לפי שדרשת חכמים מתרי"ג מלות הוליוה מפסוק תורה לזה לנו משה מורשה דמשמע שכמנין תורה לזה לנו משה בירושא לעשות ואם נביא במנין זה הפרשת אבנים גדולות לכתוב בהן את התורה וכן ברכות וקללות שבה גריוס ועיבל לא תהיינה כלן מורשה שהרי אלו לא נעשו לעשותם בכל דור ודור. ומה שאמר (א) כי תנוכח המזבח ודאי היא מלוא לדורות כמו שכתוב בפרשת ואחיה תלוא וכו', הנה דעתי מסכים עם סדרת בעל זוהר הרקיע שכתב כי אין ראוי להכניסם במנין לפי שאין בו תוספת ענין שיקרא מלוא אלא בתמידים שהם חובה בכל יום ומתחילין אחרי בנין המזבח אחד בבקר ואחד בערב. וקשיא לי על כל מוני המלות למה לא הכניסוהו בללויין כי גם היה ראוי להכניסה ולמנוחה ללאו שלא להתחיל חנוך המזבח אלא בתמיד של שחר שהרי היא משנה בפ' התכלת שאין המזבח. ושמה היא אחת מחלקי מלות המזבח או הקרבנות ולא תבא במנין כמו שכתב הרב

העומר מן, כמו שמנה תרומת המכס והנוכח המזבח,
וכן ימנה היו נכונים לשלשת ימים, וכן גם הצאן והבקר
אל ירעו ופן יהרסו לעלות ורבים כמו אלה, ולא יסופק
לבעל שכל כי אלו כולם מצות נאמרו לו למשה בסני
צווי ואזהרה, אך היו כלם לפי שעה ואינן נוהגות
לדורות, ולכן לא ימנו, ובעבור השרש הזה אין ראוי
למנות ברכות וקללות שנצטוו בגריוס ועיבל, ולא בנין
המזבח שנצטוו לבנות בבואנו בארץ כנען, כי אלו
כלם מצות לפי שעה, ולא הצווי שצונו שנקריב כל
בהמה

במחכים את המזבח אלא בתמיד של שחר ובידאי לדורות היא בכל עת אשר יתנוכו את

בתוך כ"ד מקומות שנקראו הכהנים לויס, וכעת אודא מני מלתא וחבל על דלדין ה' יחזיר לי אדתי. ומלוי דהש"ס נקט לעיקר כרבי יהושע בן לוי דבכ"ד מקומות נקראו הכהנים לויס, והאחד מן המקומות ביבמות (דף פ"ו) ת"ר תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי דברי ר"ע ר"א בן עזריה אומר לכהן, ומפרש הש"ס טעמא דר"ע דכתיב ולא הלוים תדבר בלויים קא משחתי קרא, ופריך הש"ס ואידך כדריב"ל דאמר ריב"ל כ"ד מקומות נקראו הכהנים לויס ופריך ר"ע ומני הכא לא מניא אמרת הכי וכו', ומדפריך הש"ס ור"ע ומדמשי הש"ס אליבא דר"ע דהכא לא מניא אמרת הכי, ש"מ דסתמא דתלמודא תפיס לעיקר שיטתיה דריב"ל דבכ"ד מקומות נקראו הכהנים לויס. דאל"כ לא הוה המקשן מקשה מידי, וגם המתוך לא הוה תריך לשנויי הכי דלמא ר"ע לית ליה הא דריב"ל, א"ו דחיקא ליה להש"ס למימר דלית ליה לר"ע הא דריב"ל שהם עיקר ולכך טרח לשנויי אליבא דר"ע. וכן משמע בחולין (דף כ"ד:) א"ר חסדא מ"ט דרבי דכתיב ויעמידו את הלוים מנן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה' ואידך לנצח שאני, ומדהורך הש"ס לשנויי אליבא דאידך לנצח שאני ולא הוה נוחא ליה למימר דאידך לית ליה דריב"ל ש"מ דחיקא ליה לסתמא דתלמודא לזקומי לאידך דלא כריב"ל משום דהא דריב"ל הלכתא היא. וכוון דסתמא דתלמודא תפיס לעיקר כריב"ל דבכ"ד מקומות נקראו הכהנים לויס וזה דלא כדתי ר' יוסי כנ"ל, להכי דהא רבינו הרמב"ם הא דר' יוסי מהלכה:

ושיעור דברי רבינו במלות עשה ל"ד הכי, כמו שנבאר בספר יהושע ובס' שמואל, ר"ל דשאנו

תופסין שיטתא דאחר העברת הירדן נעתיקה המלוא דנשיאת הארון מלויס לכהנים, נחא הא דמלוי דנשאו הכהנים את הארון בהעברת הירדן ובסיובו יריחו והא דכתיב בס' שמואל וישב לדוק ואביתר את ארון האלהים ירושלים משום דכבר נעתיקה מלוא נשיאת הארון מלויס לכהנים וכל מקום דכתיב וישאו הלוים היינו מכ"ד מקומות שנקראו הכהנים לויס. משא"כ לשיטת ר' יוסי ל"ל דבהעברת הירדן ובסיובו יריחו הוראת שעה היתה, וגם הא דס' שמואל ל"ל דלא לדוק ואביתר נשאו את הארון אלא הפירוש דישב לדוק ואביתר היינו שבפקודתם ויריחו נשאו הלוים את הארון והוה כאלו לדוק ואביתר הסיבו את הארון ירושלים, דאל"כ לא לדוק ואביתר נשאו את הארון א"כ הוה ליה ארבעה מקומות שנשאו הכהנים את הארון, וכל זה דוחק לומר דבשלהי מקומות נשאו את הארון בהוראת שעה וגם לפרש וישב לדוק ואביתר הכי. לכן מסתבר לומר

לב שמה

כי הכונה בו שנעתיקה לדורות מלויס לכהנים ואלו דברים סותרין את עלמן למתבונן בהן יפה. גם זה שכתב מדעת הרב שנשנית המלוא ויהיו הלוים נפסלין ממשא לעולם בו, קשה היאך יחס זה לרב והיה אלו כחש לא ישמע כמה פסוקים מפורשים שהלוים היו נושאי הארון עם הכהנים, והכי הוא הרב עלמו אומר כמו שנבאר בס' שמואל כו' ואין שם ביאור אחר וז"ל מה שכתוב שם שדוק הכהן לוי השב את ארון האלהים כו', ומ"מ חנן קרא כתיב בהדיא והנה גם לדוק וכל הלוים אמו נושאים כו' והיאך אפשר שיאמר הרב שנפסלו הלוים. אבל סמא דמילתא לדעת הרב כי עיקר המלוא מתחילה לכהנים היתה אלא שבהא אז ללויס מפני שהכהנים היו באותה שעה מעטי המספר והינה ללויס רבים והכהנים אלא ילאו מכללם כי גם הם נקראים לויס וכמו שהרמב"ן עלמו כתב, וכן הוא האמת בודאי דהכהנים ככלל לויס כי מלוי ילאו כלם וא"כ כשאמר המלוא בתחלה ללויס גם לכהנים היתה, וראיה גדולה יש לי לזה דבסדר וילך כתוב ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנושאים את ארון ברית ה' וגו' ואח"כ בסמוך וילך משה את הלוים נושאי ארון כו', הא קמן שלכהנים עלמם קרא כאלן לויס וכן הוא ודאי דלויס הכתובים ראשונה במלות משא הארון כהנים ככללם אלא שלהיית הכהנים אז מעטים עשה את הלוים עיקר וזכר המלוא בהם ואח"כ שנתרבו הכהנים שבו הם עיקר והלוים טפלין להם וזה ודאי דבר הלמד מעניני שבהיתדות כהנים ולויס בפירות אז יהיו הכהנים עיקר והלוים נגררים אחריהם. וזהו הביאור עלמו שהביא הרב מספר שמואל כי מהיות שידע דוד שעיקר המלוא היא לכהנים לפיכך ללדוק לבדו שהיה כהן אמר השב את ארון האלהים ומ"מ לא נמנעו הלוים מלהטפל עמו וז"ש והנה גם לדוק והלוים אמו נושאים כו' לדוק עיקר והלוים אמו נעטלין עמו. ומה שהביא הרמב"ן מאמרים ז"ל תיא ר' יוסי אומר בנ' מקומות נשאו כהנים את הארון כשעברו את הירדן וכשסיבבו את יריחו וכשהחזירוהו למקומו ע"כ, וכתב אחריו וזה ברור שמלות נשיאות לעולם על הלוים כלם חוץ מג' מקומות שנתיחדה לכהנים ע"כ. זאת אינה קושיא כלל עם מה שכתבתי כי הרב מעולם לא אמר שאח"כ נפסלו הלוים כי תמיד עוזרים היו לכהנים ובג' מקומות אלו לבדם הכהנים היו נושאים ולא לויס. וכבר ילאנו ידי חובת ההשגות בשרש השלישי הזה, ושאר מה שהשיגוהו במה שענין הרב על כה"ג בתרומת המכס ותנוכת המזבח וברכות וקללות דהר גריוס כו' מבואר מעניני שהכל בדמות בריתה מהרודף אל עני מקלט וסוף כל סוף הודה וכתב דמ"מ מחשבון כה"ג בפרשיות לא נבאר ענינו ולכן גם אני לא אאריך בו, והניי בא אל השרש הרביעי בע"ה:

השרש

קנאת שופרים

עוד כתב רמב"ן ז"ל דתרומת המכס ותנוכת המזבח וברכות וקללות שבהר גריוס וחר עיבל מנאן בה"ג לפי הנראה מדעתו מפני שענינם קיים לנו לדורות אע"פ שאין נעשות אלא פעם אחת. וקשיא לי לפי דרכו דאמאי לא קא חשיב נמי במה שצווה משה קח צנצנת אחת וחן שמה מלא העומר מן הדיו נמי ענין נתקן לקיימו לדורות כדכתיב למשמרת לדורותיכם:

עוד כתב הרמב"ן ז"ל דחנוך המזבח היא מצוה לדורות וכן במילואין איכא למימר הכי לפי דעתו ז"ל ולא שיהא חכם להיות קבוע לדורות באותו הסדר והשיעור עצמו שנעשה מתחלה והביא ראיות מן הכתוב ודרו"ל יעיון בדבריו. ואע"פ שראיתי בדברי מהר"י ד"ל שכתב תשובות על דברי רמב"ן כאלו יהוייב מדבריו סתירה לשיטת הרב נלע"ד שאין לזה שום הכרח ויותר קרוב לומר דדעת הרב היא מכוונת למה שסובר הרמב"ן ז"ל ותרויהו אית להו דחובת המזבח והמילואים נצטוו בהן לדורות אבל לא שיהא לעולם בסדר אחד שיעור קבוע אלא הרשות נתונה לשנות בהן כפי רצונו של הדור שנעשה בימיו או ע"פ חכמים ונביאים שביניהם ועכ"ו לא תמנה למצוה בפני עצמה אלא היא נגדרת ונסרכת למצות בנין בית הבחירה שהרי היא חלק ממנה דומיא דחובת המזבח ג"כ שהיא נגדרת בתר מצות המזבח כמ"ש הרשב"ן בספר זהר הרקיע ומילואין נמי דכוותה שיהוייבו להביא מילואין לבנין בה"מ כמו שישדרו ויתקנו להם חכמים או נביאים שבהרם ובברכת ה' הנתונה להם מאתו יתברך והכי מפרש סוגיא דפ"ק דחגיגה דנין דבר הנוהג לדורות מדרב הנוהג לדורות ואין דנין דבר הנוהג לדורות מדרב שאינו נוהג לדורות דהיינו שאותו הסדר ושיעור שנהגו הנשיאים לא מקרי נוהג לדורות לפי שלא היה להם חק קבוע אלא מנרבת לבם עשו באותו סדר ושיעור אבל מילואין מהא בעינן לדורות דומיא דאלו דברים שאין להם שיעור דתנן במס' פאה והיינו דדייק תלמודא דורות ממצות דורות ולא מצות דורות ממצות שעה לפי שהנב שהמצוה עיקרה לדורות ג"כ נאמרה מ"מ כיון שלא הושוו דניה בסדר קבוע לעולם ליכא למילף מניה לאקושי מנייהו ולמילף במה שהוא עתיד לדורות בסדר קבוע כמו בתחלה. וכן ג"ל שרמו הרב

על המצוה שהיא מצות המנוח ומה שנינו (מנחות מ"ט) אין מוחנין את המצוה אלא בתמיד של שחר. (ב) [טז] ונראין הדברים עוד שאף המשכן בהקמתו וצית המקדש בהבנותו צריכים חנוכה לעולם ונדבת הנשיאים היתה הוראת שעה בשיעורים ההם שעלו בדעתם אבל בחנוכה כמו חובה הוא. וכן עשה שלמה חנוכה וכן אנשי כנסת הגדולה ואף לימות המשיח (ג) וכמו שאמרו (שם מ"ה) מלואים הקריבו

צימיי עזרא כדרך שהקריבו צימיי משה. (ד) ויתאמת זה ממה שאמר יתבדך זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים אשר נזה ה' את משה וגו', ימנה המלואים עם קדשי דורות ויעשה אותם תורה. ואולם הובל להקשות ממאמר החכמים שבארץ צמלמוד על המלואים שהם לשעה (ה) כמו שאמרו בסוכה (דף מ"ג) ילאו מלואים שאינם נוהגים לדורות. וראיתי עוד צירושלמי בחמלת מסכת שביעית (הלכה א') על סוגיא שהקשו שם המיז רבי יונה הרי פרשת מלואים ופרשת דור המצול הרי אין עמידים לחזור מעמה יעקרו אותם אלא כדי להודיעך. ויכולני לומר שהכוונה במאמרים הללו שאין פרטי פרשת המלואים צריכים

לנו שאין עמידין לחזור על השיעור ההוא והקדר ההוא והיה די מכל הפרשה בכחוב ומשחת אותם ומלאת את ידם וקדשת אותם וכהנו לי. אבל הנראה אלי כי המלואים שהקריבו על הכהנים למלואות את ידם לכהן לא היו אלא לשעה כי צמת ההיא הדיל אהרן וזרעו להקדישו קדש קדשים לדורות עולם. (ו) אבל היו שם מלואים עוד על המצוה להקדישו דכתיב ופר חטאת מעשה ליום על הכפורים וחטאת על המצוה בכפרך עליו וכתיב שבעת ימים תכפר על המצוה וקדשת אותו והמלואים האלו הם שהקריבו צימיי עזרא כי היה המצוה החדש לרין מלואים לקדשו כדכתיב (יחזקאל מ"ה) צראשון צאחד לחדש תקח פר בן צקר תמים וחטאת את המקדש

חטאת עולה היא פירוש שמוסף דר"ח עולה הוא כדכתיב וצראשי חדשים תקריבו עולה ואמר שם רבי יוחנן פרשה זו אליהו עמיד לדורשה, ואם היו חייבים להקריב מלואים אף לא העלה על דעמו שפר החטאת הזה היה להקריבו אחר המלואים שעשו כדרך שעשו צימיי משה שהקריבו עגל בן צקר לחטאת אחר המלואים כמו שכתוב בחמלת פרשת שמיי. ואין לומר שר' יוחנן לא ידע שפרשה זו על בית שני נאמרה שא"כ כשמשיב רב אשי עליו לא היה לו לומר בזה הלשון מלואים הקריבו צימיי עזרא דמשמע שאין שום חולק שעל בית שני נאמרה שהיה צימיי עזרא אלא כך היה לו לומר פרשה זו צימיי עזרא היא ומלואים הקריבו צימיי עזרא וכו' ועוד שלא היה לו לומר בזה הלשון מלואים הקריבו דמשמע שהקריבו צמלמוד ולא בתורת חובה. וגם תשובות אחרות הביא בעל זוהר הרקיע בזה עיינן שם. ומה שאמר (ד) שיתאמת עוד זה ממה שאמר יתבדך זאת התורה, אין משם ראייה כלל לפי שצוה הפסוק ראה לכלול כל הקרבנות שנעשה משה בזה סיני בין לדורות בין לשעה זו והוא כוונת הפסוק ויגיד עליו רעו הפסוק הבא אחריו. (ה) ומאמר רז"ל דפרק לולב וערבה וכן אותו צירושלמי דשביעית אין פירושם כדעת הרמב"ן כי מנא ליה לחלק ולומר שהשיעור והקדר ההוא אינו נוהג לדורות אבל מצות מלואים תנהוג, אלא בודאי כוונתם היא שכל ענין מלואי הכהנים שנעשה אז שבעת ימים אינו נוהג לדורות כלל. ומה שאמר (ו) כי צימיי עזרא הקריבו מלואים על המקדש ועל המצוה כאשר הביא מפקוק צראשון צאחד לחודש וגו' ומפקוק שבעת ימים מעשה שער חטאת וגו', כבר השיב עליו בעל זוהר הרקיע שכתב ו"ל ואין כן דעת החכמים ו"ל שהם לא אמרו מלואים הקריבו צימיי עזרא על הקרבנות הנזכרים בפרשת הגד בני ישראל את הבית, והוא פר ציים הראשון וצבעת הימים שער ופר ואל לחטאת את המצוה ולא הוקשה להם כלום בזה שהרי הדבר מוכיח שזה הוראת שעה היה על פי הדבור שהרי צימיי משה חטאו המצוה שבעת ימים צפר חטאת וצימיי עזרא היה פר חטאת יום ראשון ויום שני שער חטאת ופר ואל לעולה, אבל הוקשה להם מה שכתוב צראשון צאחד לחודש תקח פר בן צקר תמים וחטאת וגו' ולקח הכהן מדם החטאת ולא מצינו במוספי ראש חודש פר חטאת ועל זה הקשו חטאת עולה היא וצא רב אשי ואמר שאין זה פר של מוסף ראש חודש אלא של מלואים והוא העגל שהקריבו ציים שמיי של מלואים שהיה ראש חודש כמו שזכר שבעת צפרק ר"ע (דף פ"ז): שאמר שם אותו היום נטל עשר עטרות והקריבו עגל בן צקר לחטאת כן הקריבו צימיי עזרא בדר"ח פר חטאת וכן פירש"י ו"ל שם בגמרא ועל כרחנו על אותו עגל של שמיי סמכו רב אשי לא על הפר שהיו מחטאים בו המצוה צימיי משה כל שבעת ימי המלואים לפי שכבר נחטאו המצוה שבעת ימים צפר בן צקר לחטאת יום ראשון ושעיר חטאת ופר ואל לעולה ששה ימים כמו שהזכרתי למעלה. ומה שכתוב אחר כך וכן מעשה שבעת ימים מאיש שונה ומפתי וכפרתם את הבית, כבר דרשוהו שם ואמרו שבעת ימים חטאת חלב מותר, מאיש שונה ומפתי מלמד שאין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, וא"כ רב אשי שאמר מלואים הקריבו צימיי עזרא לא לחטאת המצוה היה כמו שכתב רז"ל שכבר נחטאו ו"ל אין לנו ראייה מהגמרא בחנוך המצוה ומלואו שיהיה מצוה לדורות. וגם אני אומר כי מה שאמר רב אשי מלואים הקריבו צימיי עזרא לא בתורת חובה מלואים האלו שאלו שאין פרטי פרשת המלואים

הכניסה בלחין כי גם היה ראוי להכניסה ולמנוחה ללא שלא להתחיל חנוך המצוה אלא בתמיד של שחר, שהרי היא משנה צפ' התכלת שאין מוחנין את המצוה אלא בתמיד של שחר, ונדחק ליישב, ומאי קושיא הלא הא דאין מוחנין אלא בתמיד של שחר ולא בתמיד של בית הערבים לא אחי אלא מכלל ואם הכנס השני מעשה בין הערבים ולא ראשון בין הערבים כ"ל, ולא היה אלא כלאו הבא מכלל עשה ואין ראוי לכל במנין המצוה כמ"ש הוא עלמנו בצורש הא' הבאתי לשונו בסמוך:

[טז] שוב כתב הרמב"ן ו"ל ונראין הדברים עוד שאף המשכן וכו' והנה זה מפורש ומבואר עכ"ל. ונריך לצאר דעמו דמה הרויח צמה שכתב אבל הנראה לי כי המלואים שהקריבו

עוד

הרב באן ו"ל ואילו היה ראוי למנות כל מה שהוא מזה המין וכו' כשנמנה כל הצווי שבא במצרים וכל מה שהוא במילואין וכו', דקדק הרב לומר כל מה שהוא בא במילואין דהיינו מיני הקרבנות כפי הסדר והשיעור מהן הבא בתורה, וכן נראה מ"ש בספ"ב מהל' מעשה הקרבנות ו"ל כל שיעורי הנסכים האמורים בספר יהוקאל ומנין אותן קרבנות וסדרי העבודה הכתוב שם כלן מילואין הן ואין נוהגים לדורות אלא הנביא צוה ופירש כיצד יהיו מקריבין המילואין עם חנוכת המזבח בימי מלך המשיח כשיבנה בית שלישי וכשם שהקריבו הנשיאים בחנוכת המזבח דברים שאין כמותן לדורות והקריבו כשבת כך הנשיא מקריב חנוכה בשבת לעתיד כאשר מפורש שם וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי מילואין היו ואינן נוהגין לדורות אבל דברים הנוהגים לדורות הם דברי תורה שפירשם כמו שהעתיקם משה רבינו אין להוסיף ואין לגרוע עכ"ל הרב, הסתכל בדקדוק לשונו דקאמר כל שיעורי הנסכים האמורים בספר יהוקאל וכו' ואורו ענין בהבנת כוונתו כמ"ש רשאני מילואין משאר קרבנות לפי שאין להם סדר ושיעור קבוע אלא אפשר להוסיף ולגרוע בהן משא"כ בשאר קרבנות דאין להוסיף בהן ולא לגרוע, ונמצא דדעת הרב מכוונת למ"ש רמב"ן ו"ל אלא דלדידהו אין למנות חנוכה מזה ומילואין למצוה בפני עצמה לפי שאינן אלא כמו סוף כבנין המזבח והמקדש וכמו הלקי המצוה כמבואר לעיל ולעולם דעיקרן נמי מן התורה לנהוג בהן לדורות אבל לא לענין סדר ושיעור קבוע. ומה שהשיג

והנהי

הרב צורש י"א. ומה שאמר עוד (ב) כי אף המשכן בהקמתו וצית המקדש בהבנותו היו צריכים לחנוכה כמו שעשו הנשיאים, אני אומר כי חנוכה זו אינה נוהגת לדורות לא מינה ולא מקצתה שהרי מה שעשו הנשיאים דרך נדבה עשו, והראיה מלשון חכמים בנשיאים שאמרו מה ראו להתנדב חמלה לפי שהיו יראים וכו' כמו שהביא רש"י צפ' נשא, הנה נראה כי דרך נדבה הביאו הקרבנות ההם ו"ל אין כלן מקום לומר שנוהג לדורות מאחר שהוא צידם להתנדב או שלא להתנדב והקרבנות שהקריבו צימיי שלמה על חנוכה הצית גם הם דרך נדבה היו. ועוד ראייה ברורה הביא בעל זוהר הרקיע בעל זוהר הרקיע שפרשו מצוה זו בעשה ק"ז שכתב ו"ל ועוד שהנראה מהגמרא הוא שאותה חנוכה אינה נוהגת לדורות כלל לא באותן שיעורים ולא בשיעורים אחרים שכן אמרו צפרק קמא מחגיגה (ו') על מה שאמרו צ"ה שהראיה מעה מחגיגה שמי כסף ולמדו אותה מהנשיאים שריצה חמבו בשלמים יותר מעולות וצ"ל לא ראו ללמוד מחנוכה זאת אמר שם צ"ה מאי טעמא לא אמר כצית הלל דנין דבר הנוהג לדורות מדבר הנוהג לדורות ואין דנין דבר הנוהג לדורות מדבר שחינו נוהג לדורות. וזה הלשון

מוכיח שהחנוכה של נשיאים אינו נוהג לדורות לא באותן שיעורים ולא בשיעורים אחרים שהרי לא אמר אין דנין שיעור הנוהג לדורות משיעור שאינו נוהג לדורות אלא אמר דבר שאינו נוהג לדורות שהדבר כולו אינו נוהג חובה לדורות שאין בו מצוה שאפילו תאמר שהדבר הוא נוהג אלא שאין השיעור נוהג מ"מ אף שיסתנה השיעור לרין שיהיו השלמים יותר מהעולות כמו שהיו צימיי משה ו"ל היה להם לצ"ש ללמוד משם שהרי רבי השלמים על העולות נוהג לעולם, עכ"ל. ומה שהביא ראייה עוד (ג) מפרק התכלת דקאמר מלואים הקריבו צימיי עזרא, נראה לי כי משם ממש ראייה שלא היו חייבים להביא רק צמלמוד עשו מה שעשו שאם היו חייבים להקריב מלואים הן רב הן מעט מה היתה תמייתו של רבי יוחנן צפסוק כה אמר ה' אלהים צראשון צאחד לחדש תקח פר בן צקר תמים וחטאת את המקדש שמתה ואמר חטאת עולה היא פירוש שמוסף דר"ח עולה הוא כדכתיב וצראשי חדשים תקריבו עולה ואמר שם רבי יוחנן פרשה זו אליהו עמיד לדורשה, ואם היו חייבים להקריב מלואים אף לא העלה על דעמו שפר החטאת הזה היה להקריבו אחר המלואים שעשו כדרך שעשו צימיי משה שהקריבו עגל בן צקר לחטאת אחר המלואים כמו שכתוב בחמלת פרשת שמיי. ואין לומר שר' יוחנן לא ידע שפרשה זו על בית שני נאמרה שא"כ כשמשיב רב אשי עליו לא היה לו לומר בזה הלשון מלואים הקריבו צימיי עזרא דמשמע שאין שום חולק שעל בית שני נאמרה שהיה צימיי עזרא אלא כך היה לו לומר פרשה זו צימיי עזרא היא ומלואים הקריבו צימיי עזרא וכו' ועוד שלא היה לו לומר בזה הלשון מלואים הקריבו דמשמע שהקריבו צמלמוד ולא בתורת חובה. וגם תשובות אחרות הביא בעל זוהר הרקיע בזה עיינן שם. ומה שאמר (ד) שיתאמת עוד זה ממה שאמר יתבדך זאת התורה, אין משם ראייה כלל לפי שצוה הפסוק ראה לכלול כל הקרבנות שנעשה משה בזה סיני בין לדורות בין לשעה זו והוא כוונת הפסוק ויגיד עליו רעו הפסוק הבא אחריו. (ה) ומאמר רז"ל דפרק לולב וערבה וכן אותו צירושלמי דשביעית אין פירושם כדעת הרמב"ן כי מנא ליה לחלק ולומר שהשיעור והקדר ההוא אינו נוהג לדורות אבל מצוה מלואים תנהוג, אלא בודאי כוונתם היא שכל ענין מלואי הכהנים שנעשה אז שבעת ימים אינו נוהג לדורות כלל. ומה שאמר (ו) כי צימיי עזרא הקריבו מלואים על המקדש ועל המצוה כאשר הביא מפקוק צראשון צאחד לחודש וגו' ומפקוק שבעת ימים מעשה שער חטאת וגו', כבר השיב עליו בעל זוהר הרקיע שכתב ו"ל ואין כן דעת החכמים ו"ל שהם לא אמרו מלואים הקריבו צימיי עזרא על הקרבנות הנזכרים בפרשת הגד בני ישראל את הבית, והוא פר ציים הראשון וצבעת הימים שער ופר ואל לחטאת את המצוה ולא הוקשה להם כלום בזה שהרי הדבר מוכיח שזה הוראת שעה היה על פי הדבור שהרי צימיי משה חטאו המצוה שבעת ימים צפר חטאת וצימיי עזרא היה פר חטאת יום ראשון ויום שני שער חטאת ופר ואל לעולה, אבל הוקשה להם מה שכתוב צראשון צאחד לחודש תקח פר בן צקר תמים וחטאת וגו' ולקח הכהן מדם החטאת ולא מצינו במוספי ראש חודש פר חטאת ועל זה הקשו חטאת עולה היא וצא רב אשי ואמר שאין זה פר של מוסף ראש חודש אלא של מלואים והוא העגל שהקריבו ציים שמיי של מלואים שהיה ראש חודש כמו שזכר שבעת צפרק ר"ע (דף פ"ז): שאמר שם אותו היום נטל עשר עטרות והקריבו עגל בן צקר לחטאת כן הקריבו צימיי עזרא בדר"ח פר חטאת וכן פירש"י ו"ל שם בגמרא ועל כרחנו על אותו עגל של שמיי סמכו רב אשי לא על הפר שהיו מחטאים בו המצוה צימיי משה כל שבעת ימי המלואים לפי שכבר נחטאו המצוה שבעת ימים צפר בן צקר לחטאת יום ראשון ושעיר חטאת ופר ואל לעולה ששה ימים כמו שהזכרתי למעלה. ומה שכתוב אחר כך וכן מעשה שבעת ימים מאיש שונה ומפתי וכפרתם את הבית, כבר דרשוהו שם ואמרו שבעת ימים חטאת חלב מותר, מאיש שונה ומפתי מלמד שאין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, וא"כ רב אשי שאמר מלואים הקריבו צימיי עזרא לא לחטאת המצוה היה כמו שכתב רז"ל שכבר נחטאו ו"ל אין לנו ראייה מהגמרא בחנוך המצוה ומלואו שיהיה מצוה לדורות. וגם אני אומר כי מה שאמר רב אשי מלואים הקריבו צימיי עזרא לא בתורת חובה מלואים האלו שאלו שאין פרטי פרשת המלואים

מרגייתא טבא

על הכהנים למלואות את ידם לכהן לא היו אלא לשעה והמלואים שהיו על המצוה להקדישו המה לדורות, שהרי גם השתא צ"ל דהשיעור שהיה במלואי מצוה של משה לא היה אלא לשעה שהרי צימיי עזרא לא היה כשיעור של משה צימיי משה חטאו את המצוה כל שבעת הימים צפר חטאת וצימיי עזרא היה פר חטאת יום ראשון וכל שבעת הימים היה שער לחטאת ופר ואל לעולה וא"כ למה לא היה לו די צמה שמירך מתחילה שהכוונה במאמרים האלו שאין פרטי פרשת המלואים צריכין לנו שאין עמידין לחזור על השיעור ההוא. והנראה דהוכרח לומר כן משום שכתב הרמב"ן עוד ו"ל:

עוד

קנאת סופרים

הרב בזה על בה"ג אולי היה מפני שמנה חנוכה המזבח בחשבון הפרשיות המשלימות לו החשבון דלדידהו טעה בזה בתרתי חרא דפרשה זו של נשיאים לגבי נשיאים נדבה היא ולא חובה ועוד מפני הטעם שכתבתי לעיל לא היה ראוי למנותה מפני שהיא נתקנה לחילום בנין המקדש שהיה צריך להנכו כמו שנעשה ג"כ בבה"מ של שלמה ובה"מ שני וכן עתידין לעשות כן בבה"מ שיבנה כב"א ככתוב בספר יהוקאל, וכל זה אם בנין חנוכה מובה שהזכיר כאן הרב בעד חנוכה הנשיאים כדכתיב בפרשת נשא ויאמר ה' אל משה נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את קרבנם לחנוכה המזבח, אבל לענין פירוש חינוך מובה שכתב ג"כ בה"ג והזכירו ג"כ בשמו הרמב"ן ו"ל שהוא אותו דפרשת תצוה מלבד פרשת חנוכה המזבח לא ראיתי שהעיר בזה הרב ו"ל אלא הזכיר חנוכה המזבח לחודה, וכתב הרשב"ץ במ"ע סימן קנ"ה שלא היתה דעת הגאון ו"ל שהחינוך הזה ששינוו בפרק התכלת יכנס במנין המצוה לפי שאין בו חוספת ענין שיקרא מצוה אלא התמידין שהן חובה בכל יום כשמתחילין להקריבן במזבח החדש זה הוא נקרא חינוך, וזה הטעם הוא אמת וכמ"ש ג"כ הרמב"ם בפירוש המשנה דרפ"ד דמנחות ג"כ דחנוך היינו הרגל והוא שם מושאל לתחילת המעשה אבל לא יתיישב זה לדעת בה"ג שמונה פרשת חינוך מובה מלבד שמונה ג"כ בתוך הפרשיות פרשת חנוכה המזבח נראה שהיתה דעתו ג"כ אותו החינוך דפרק התכלת ודלא כהרשב"ץ בזה:

א) זמנים דף ג' גמול
דף ג' ג' (ג) גמול
ג) גמול
ד) גמול
ה) גמול
ו) גמול
ז) גמול
ח) גמול
ט) גמול
י) גמול

הנהגות הב"ח

א) גמ' הכבוד כן
מעבד בהן מעבד
כ"ל וכן שמות:

תורה אור השלם

א) וקראו ידו על ראש
העלה ונרצה לו לכפר
עליו ויקרא א. ה.
ב) כי נפש הברש בדם
הוא ואני נתתי לבם
על הפושט לכפר על
גלותו כי הדם הוא
בנפש לכפר ויקרא י. ה.
ג) ואם בל הוא ואני ידו
משנתו ולקח כבש אחד
איש לתניפה לאחד
עליו ועשרו סלת אחד
בדולת פשמו למתקן ולו
שמן ויקרא י. ה.
ד) וכפר הבהן אשר
ימשוה אחרו ואשר ימלא
את ידו לכהן תחת
אביו ולבש את בגדו
הכפר בגדי הקדש
ויקרא טו. ה.
ה) שבעת ימים ילבשם
הבהן תחתיו מבגדיו
אשר יבא אל אהל
מועד לשרת בקדש:
ושמות כהן כו.
ו) ובגדי הקדש אשר
לאהרן יהיו לבגדיו
אחריו למשחה בהם
ולמלא בהם את ידם:
ושמות כהן כז.
ז) ועשית לאהרן ולבגדיו
ככה ככל אשר צויתו
אתה שבעת ימים
תמלא ידם:
ושמות כהן לח.

שבעת ימים ילבשם

הבהן תחתיו מבגדיו
אשר יבא אל אהל
מועד לשרת בקדש:
ושמות כהן כו.
ו) ובגדי הקדש אשר
לאהרן יהיו לבגדיו
אחריו למשחה בהם
ולמלא בהם את ידם:
ושמות כהן כז.
ז) ועשית לאהרן ולבגדיו
ככה ככל אשר צויתו
אתה שבעת ימים
תמלא ידם:
ושמות כהן לח.

הנהגות וצינונים

א) ככה ראשונים ובתו
נסף נתרבה יום אחד
ונמשח יום אחד
ואשר יבא אהרן
וכמו בספרא. ורש"י ל"ג
"אפילו שעה אחת". עי'
שית יצחק: [ג] "בהן"
ליתא כתיב. ועי' בעמוד
הקודם את דף: [ג] "ציל"
שקורים [ג] (גלוין) הגהה
זו היא לפי נוסח דפוסי
שזו גורסים כפי
שלא קיים. ולפינו כפי
מונה באופן אחר גמי
לומר בבין גדול הפה
אחריו שיהא כתיבו (מ"ט).
צ"ל: [ד] קיים: [ד] כתיב
במחשבה מפי רש"י
ישן: [ו] ציל דב הרר
היה לך פניה ונדרש
"בהן" השני, והבית הסיפר, וכן הוסיפו בסוף העמוד. (במהדורותיו והצנו ובענין בני' במקומו הבהן):

שבעת ימים פרק ראשון יומא

דבר שאין מעבד בהן דורות. לקמיה מפרש לה: שירי מצוה. כלומר
שלא תש למצוה אותה מלוא ולא קמן: באילו לא ביפר. מן המוצמח:
וביפר. (דאין כפרה אלא גדם) כדאמרין צנחיס (דף ג' ו.) כיפר
לגברא דעיקר כפרה גדם אצל לא כיפר נמי (שלא קיים) מלות קונו
מן המוצמח: ויא קתני מפרשיין.
ואע"פ שלא הופרש אס יארע פסול
בזאשון יעוד זה השמי שמע מינה
פרישה לא מעבדא (צה) עזרה:
ריבוי שבעה. שמשם כ"ג שבעה
ימים לופים כשממנין אותו וכהונה
גדולה וילבש שמונה בגדים שבעת
עזרה. וריבוי לשון מרצה מרובה
בגדים שהוא משמש בשמונה וההדין
צארבעה: משיחה^א שבעה. [שיתנו
שמן המשחה על ראשו וצין ריסי
עיניו] ז' ימים^ב לופין: כ"ג הכתוב
בהן, ז' ימים ימלא וגו' (ויקרא ט)
וכל מילוי ידים האמור סס לבישת
בגדים הוא שנאמר (שמות כט) ובגדי
הקודש אשר לאהרן יהיו לבגדיו
אחריו למשחה בהם וגו'. ומשיחה
נמי כל שבעה מולחיקש משיחה
לריבוי: וכפר הבהן אשר ימשח
אותו. גבי יוה"כ צלחתי מות כתיב:
מה תלמוד לומר. אס ללמד
שמהיה עזרה כ"ג והלא כל
הפרשה צלחתי נאמרה צלחתי יבא
אהרן ונתן אהרן והקריב אהרן
וצא אהרן (ויקרא טו): ד"פ שנאמר.
בפרשת ואתה תלוי שבעת ימים
ילבשם הכהן תחתיו מבגדיו העומד
תחת אהרן וכהונה גדולה אשר
יצא ציוס הכפורים אל אהל מועד
לשרת בקדש: אין ז' א"א. שיהא
כשר לצא אל אהל מועד ציוס
הכפורים אלא מי שנמרה שבעה
ונמשח שבעה כשנמנה ולקמיה
צעי משיחה שבעה היכא כתיבא:
אפילו שעה אחת לא גרסינן:
מילתא

אמר רב יוסף סמיכה איכא בינייהו למ"ד כל
הכתוב בהן מעבד בהן סמיכה מעבב
למ"ד דבר שאין מעבד לדורות אין מעבב
בהן סמיכה לא מעבבא ולדורות מנא לן
דלא מעבבא^א דתניא^ב וסמך ונרצה וכי
סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא ברם
שנאמר^ג כי הדם הוא בנפש יכפר ומה ת"ל
וסמך ונרצה שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה
מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר
רב נחמן בר יצחק אמר תנופה איכא בינייהו
למ"ד כל הכתוב בהן מעבד בהן מעבב
ולמ"ד דבר שאין מעבד לדורות אין מעבב
בהן לא מעבבא ולדורות מנא לן דלא מעבבא
דתניא^ד לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת
והלא אין כפרה אלא ברם שנאמר^ה כי הדם
הוא בנפש יכפר ומה ת"ל לתנופה לכפר
שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו
הכתוב כאילו לא כפר וכפר רב פפא אמר
פרישת שבעה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב
בהן מעבב^ו בהן מעבבא למ"ד דבר שאינו
מעבב לדורות אינו מעבב בהן לא מעבבא
ולדורות מנא לן דלא מעבבא מדקא תני
מתקינין^ז ולא קתני מפרשיין רבינא אמר
ריבוי שבעה ומשיחה שבעה איכא בינייהו
למ"ד כל הכתוב בהן מעבב בהן מעבבא
למ"ד דבר שאין מעבב לדורות אין מעבב
בהן לא מעבבא ולדורות מנא לן דלא מעבבא
דתניא^ח וכפר הבהן אשר ימשח אותו ואשר
ימלא את ידו לכהן תחת אביו מה תלמוד
לומר לפי שנאמר^ט שבעת ימים ילבשם
הכהן תחתיו מבגדיו אין ז' אלא נתרבה
שבעה ונמשח שבעה נתרבה שבעה
ונמשח שבעה^י מניין תלמוד לומר ואשר ימלא
את ידו ז' מ"מ אשכתן ריבוי שבעה לכתחלה
מנא לן איבעית אימא מודאיצטרך קרא למעושה ואיבעית אימא דאמר
קרא^{יא} ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבגדיו אחריו למשחה בהם ולמלא
בהם את ידם איתקש משיחה לריבוי ז' מה ריבוי שבעה אף משיחה שבעה
מאי טעמא דמ"ד כל הכתוב בהן מעבב אמר רבי יצחק בר ביסנא
אמר קרא^{יב} ועשית לאהרן ולבגדיו ככה^{יג} ככה עיובא הוא תינח כל
מילתא

שבעה ונמשח שבעה נתרבה שבעה
ונמשח שבעה^י מניין תלמוד לומר ואשר ימלא
את ידו ז' מ"מ אשכתן ריבוי שבעה לכתחלה
מנא לן איבעית אימא מודאיצטרך קרא למעושה ואיבעית אימא דאמר
קרא^{יא} ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבגדיו אחריו למשחה בהם ולמלא
בהם את ידם איתקש משיחה לריבוי ז' מה ריבוי שבעה אף משיחה שבעה
מאי טעמא דמ"ד כל הכתוב בהן מעבב אמר רבי יצחק בר ביסנא
אמר קרא^{יב} ועשית לאהרן ולבגדיו ככה^{יג} ככה עיובא הוא תינח כל
מילתא

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח
אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא
הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק
הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא
למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

ה. סמיכה איכא בינייהו

מעבבא איכא בינייהו דלמאן דלמאן דלמאן כל הכתוב בהן
מעבב מעבב דכתיב (ויקרא ט) ואת הדם ילק אל יסוד המזבח
ובמטות כתיב (שמות כט) ואת כל הדם תשפוך אל יסוד המזבח ולמאן
דלמאן דבר שאין מעבב לדורות אין
מעבב לא מעבב וי"ל דלכילי עלמא
שירים לא מעבב צהו דלפילו ד'
מתנות שחטות לא מעבב צה אלא
אחת מהן דכתיב (סס) ונתתה על
קרנות המזבח קרנת כתיב וקנן אחת
מעבבא צה ותו לא ופילו למ"ד
יש אס למקרא^א שירים לא מעבב
צה מדכתיב שחטות ואת כל הדם
תשפוך ולא כתיב ושפכת כל הדם
אל יסוד המזבח דכתיב שחטות
המתנות ונתת על קרנת א"כ ניתקן
הכמוז ועשאן שירי מלוא לומר
שאר מעבבא והכי אמרינן פרק
אחריו מקומן (זמנים ג) גבי פר כהן
משיח ואת כל הדם יספוך אל יסוד
המזבח^ב נתקן הכמוז ועשאו שירי
מלוא ופירש"י מדשינה צלחיק^ג לזנו
דשחטות מתנות כתיב והוה ונתן
והכל כתיב ישפך ולא כתיב ישפך
ואפילו למאן דפליג התם^ד ואית ליה
דשירים הפנימיים מעבב היינו
מדכתיב ציוה"כ (ויקרא טו) וכלה
מכפר ודרשינן מיניה אס כלה כפר
ואס לא כלה לא כפר וגמרי פנימיים
מהדדי התם בפרק צ"ט (זמנים ט).
אצל בשירים החלויים ליכא מאן
דפליג מיהו ציושלמ^ה קאמר סמיכה
ושירי הדם שאין מעבב לדורות אין
מעבבא כאן ומשמע דפליגי נמי
בשירים אצל תימה לי לימא הקטרת
אמורים דכתיב צהוה ענינא
ואין מעבבין לדורות איכא בינייהו
וי"ל דלכילי עלמא לא מעבב דהא
דאין מעבבין לדורות היינו משום
דכתיב (ויקרא ז) והיה המזה לאהרן
ולבגדיו ודרשינן צ"פ תמיד נשחט
(פסחים טו): יכול נטמאו אימורים או
שחבו לא יהיו כהנים זכאין צהוה
ושוק תלמוד לומר והיה המזה
לאהרן ולבגדיו מ"מ וגבי מלואים
ולבגדיו^ו ונדרש מהתם והיה לאהרן
ולבגדיו מכל מקום:

אמר רב יוסף סמיכה איכא בינייהו למ"ד כל
הכתוב בהן מעבד בהן סמיכה מעבב
למ"ד דבר שאין מעבב לדורות אין מעבב
בהן סמיכה לא מעבבא ולדורות מנא לן
דלא מעבבא^א דתניא^ב וסמך ונרצה וכי
סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא ברם
שנאמר^ג כי הדם הוא בנפש יכפר ומה ת"ל
וסמך ונרצה שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה
מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר
רב נחמן בר יצחק אמר תנופה איכא בינייהו
למ"ד כל הכתוב בהן מעבד בהן מעבב
ולמ"ד דבר שאין מעבד לדורות אין מעבב
בהן לא מעבבא ולדורות מנא לן דלא מעבבא
דתניא^ד לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת
והלא אין כפרה אלא ברם שנאמר^ה כי הדם
הוא בנפש יכפר ומה ת"ל לתנופה לכפר
שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו
הכתוב כאילו לא כפר וכפר רב פפא אמר
פרישת שבעה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב
בהן מעבב^ו בהן מעבבא למ"ד דבר שאינו
מעבב לדורות אינו מעבב בהן לא מעבבא
ולדורות מנא לן דלא מעבבא מדקא תני
מתקינין^ז ולא קתני מפרשיין רבינא אמר
ריבוי שבעה ומשיחה שבעה איכא בינייהו
למ"ד כל הכתוב בהן מעבב בהן מעבבא
למ"ד דבר שאין מעבב לדורות אין מעבב
בהן לא מעבבא ולדורות מנא לן דלא מעבבא
דתניא^ח וכפר הבהן אשר ימשח אותו ואשר
ימלא את ידו לכהן תחת אביו מה תלמוד
לומר לפי שנאמר^ט שבעת ימים ילבשם
הכהן תחתיו מבגדיו אין ז' אלא נתרבה
שבעה ונמשח שבעה נתרבה שבעה
ונמשח שבעה^י מניין תלמוד לומר ואשר ימלא
את ידו ז' מ"מ אשכתן ריבוי שבעה לכתחלה
מנא לן איבעית אימא מודאיצטרך קרא למעושה ואיבעית אימא דאמר
קרא^{יא} ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבגדיו אחריו למשחה בהם ולמלא
בהם את ידם איתקש משיחה לריבוי ז' מה ריבוי שבעה אף משיחה שבעה
מאי טעמא דמ"ד כל הכתוב בהן מעבב אמר רבי יצחק בר ביסנא
אמר קרא^{יב} ועשית לאהרן ולבגדיו ככה^{יג} ככה עיובא הוא תינח כל
מילתא

אמר רב יוסף סמיכה איכא בינייהו למ"ד כל
הכתוב בהן מעבד בהן סמיכה מעבב
למ"ד דבר שאין מעבב לדורות אין מעבב
בהן סמיכה לא מעבבא ולדורות מנא לן
דלא מעבבא^א דתניא^ב וסמך ונרצה וכי
סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא ברם
שנאמר^ג כי הדם הוא בנפש יכפר ומה ת"ל
וסמך ונרצה שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה
מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר
רב נחמן בר יצחק אמר תנופה איכא בינייהו
למ"ד כל הכתוב בהן מעבד בהן מעבב
ולמ"ד דבר שאין מעבד לדורות אין מעבב
בהן לא מעבבא ולדורות מנא לן דלא מעבבא
דתניא^ד לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת
והלא אין כפרה אלא ברם שנאמר^ה כי הדם
הוא בנפש יכפר ומה ת"ל לתנופה לכפר
שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו
הכתוב כאילו לא כפר וכפר רב פפא אמר
פרישת שבעה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב
בהן מעבב^ו בהן מעבבא למ"ד דבר שאינו
מעבב לדורות אינו מעבב בהן לא מעבבא
ולדורות מנא לן דלא מעבבא מדקא תני
מתקינין^ז ולא קתני מפרשיין רבינא אמר
ריבוי שבעה ומשיחה שבעה איכא בינייהו
למ"ד כל הכתוב בהן מעבב בהן מעבבא
למ"ד דבר שאין מעבב לדורות אין מעבב
בהן לא מעבבא ולדורות מנא לן דלא מעבבא
דתניא^ח וכפר הבהן אשר ימשח אותו ואשר
ימלא את ידו לכהן תחת אביו מה תלמוד
לומר לפי שנאמר^ט שבעת ימים ילבשם
הכהן תחתיו מבגדיו אין ז' אלא נתרבה
שבעה ונמשח שבעה נתרבה שבעה
ונמשח שבעה^י מניין תלמוד לומר ואשר ימלא
את ידו ז' מ"מ אשכתן ריבוי שבעה לכתחלה
מנא לן איבעית אימא מודאיצטרך קרא למעושה ואיבעית אימא דאמר
קרא^{יא} ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבגדיו אחריו למשחה בהם ולמלא
בהם את ידם איתקש משיחה לריבוי ז' מה ריבוי שבעה אף משיחה שבעה
מאי טעמא דמ"ד כל הכתוב בהן מעבב אמר רבי יצחק בר ביסנא
אמר קרא^{יב} ועשית לאהרן ולבגדיו ככה^{יג} ככה עיובא הוא תינח כל
מילתא

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח
אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא
הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק
הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא
למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח
אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא
הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק
הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא
למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח
אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא
הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק
הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא
למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

אמר רב יוסף סמיכה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב בהן מעבד בהן סמיכה מעבב למ"ד דבר שאין מעבב לדורות אין מעבב בהן סמיכה לא מעבבא ולדורות מנא לן דלא מעבבא דתניא וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא ברם שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר ומה ת"ל וסמך ונרצה שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר רב נחמן בר יצחק אמר תנופה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב בהן מעבד בהן מעבב ולמ"ד דבר שאין מעבד לדורות אין מעבב בהן לא מעבבא ולדורות מנא לן דלא מעבבא דתניא לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת והלא אין כפרה אלא ברם שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר ומה ת"ל לתנופה לכפר שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר וכפר רב פפא אמר פרישת שבעה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב בהן מעבב בהן מעבבא למ"ד דבר שאינו מעבב לדורות אינו מעבב בהן לא מעבבא ולדורות מנא לן דלא מעבבא מדקא תני מתקינין ולא קתני מפרשיין רבינא אמר ריבוי שבעה ומשיחה שבעה איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב בהן מעבב בהן מעבבא למ"ד דבר שאין מעבב לדורות אין מעבב בהן לא מעבבא ולדורות מנא לן דלא מעבבא דתניא וכפר הבהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו מה תלמוד לומר לפי שנאמר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבגדיו אין ז' אלא נתרבה שבעה ונמשח שבעה נתרבה שבעה ונמשח שבעה מניין תלמוד לומר ואשר ימלא את ידו ז' מ"מ אשכתן ריבוי שבעה לכתחלה מנא לן איבעית אימא מודאיצטרך קרא למעושה ואיבעית אימא דאמר קרא ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבגדיו אחריו למשחה בהם ולמלא בהם את ידם איתקש משיחה לריבוי ז' מה ריבוי שבעה אף משיחה שבעה מאי טעמא דמ"ד כל הכתוב בהן מעבב אמר רבי יצחק בר ביסנא אמר קרא ועשית לאהרן ולבגדיו ככה ככה עיובא הוא תינח כל מילתא

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

עין משפט
נר מצוה
א ב מ מ"י פ"א מ"ג
מעשה הקדשות הלכה
ג' מ"י פ"א מהלכות בל
הקדש הלכה ח פ"ד
הלכה צ'
ד רמ"י טס פ"ד הלכה ג':

הוספות ישנים

סמיכה איכא בינייהו.
ולא ילך לומר הקטרה
שאינה מעבבא איכא
בינייהו דהא לא שרין אהרן
שלא שמש כל שבעת ימי
טולאים: ודורות מנא
פ"ד ד"א מעבבא. שהיה
שנה עליה המזבח צמחה
מקומות: באילו ז"א
ביפר וביפר. בפרק
קמא דזמנים (דף ג') מפרש
דלא תימא שלא עבר כל ז'
אס לא קיים מות עשה ז'
אלא הכנה עבר כאילו לא
כיפר ומ"מ כיפר שפסול
מקרבן ועוד ממשח התם
לשון אחר שעינה מכפרת
אחרי עשה שקודם
השמיטה אצל מות עשה
דמקמה שעד אחר שמיטה
לא עבר (שעלם) הוא
בקים ושפך עד לאחר
שמיטה אינה מכפרת: ר"ב
נחמן בר יצחק אמר
בז' אחר טולא אמר
אמר מלך ולא פליגי:
ג' אהרן שבעה ונמשח
יום אחד. מהרבה לומר
לא לא יצחק מרע
הדורות (דף ג') ילך
מרוצה בגדים מקרא ולא
הוכיח לאן אלא מה שצ"ל
דאס אמרינן פ"ק
דפגולה (דף ג') אין צ"ן
כהן ששנה למנוחה בגדים
אלא פר הנה על כל
המלות:

ליקובי רש"י

שירי מצוה. ששירה
ולא עשאה (סמיכה לה).
שלא נמשח עשיו ולא
עשאה (ובתו ג'). באילו
ז"א ביפר וביפר. מעלה
עליו כמנוח כאילו לא עשה
מן המוצמח ויפר כלומר
אע"פ כיפר שאין צריך
להציל קרבן אחר (סנה)
כאילו לא עשה מלוא
מן המוצמח דכתיב
(ויקרא ח) ונתן ונלמה
ואפילו הכי כיפר דכפרה
גדם הוא (מנחות ג').
כאילו לא כפר מן המוצמח,
ויפר כפרה כל דהו
דכפרה גדם (שם מבתיק).
ויא קתני מפרשיין.
ואס יארע פסול בבין גדול
שמש ז' אלא פרישה וליעיל
ג'. וכפר הבהן אשר
ימשח וגו'. כפרה זו של
יוה"כ אינה כפרה אלא
גמי' לפי שנאמרה כל
הפרשה צלחתי אהרן
לומר בבין גדול הפה
אחריו שיהא כתיבו (מ"ט).
צ"ל: [ד] קיים: [ד] כתיב
במחשבה מפי רש"י
ישן: [ו] ציל דב הרר
היה לך פניה ונדרש
"בהן" השני, והבית הסיפר, וכן הוסיפו בסוף העמוד. (במהדורותיו והצנו ובענין בני' במקומו הבהן):

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

ולית ליה האי סברא דאיתקש משיחה לריבוי היכי מפרשא צרייתא דקתני אין לי אלא שנמשח ז' והא כל כמה דלא מייתי קרא דאשר ימשח אוחו לא דעינין משיחה ז' אפילו לכתחילה ויש לומר מסבאל הוה קרי"ל משיחה ז' מדאשכחן התם משיחה וריבוי וגלי ביה חד מינייהו שבעה הוא הדין צדיק וילמד סתום מן המפורש אצל צמר דמעט קרא מיבעיל ליה להש"ס משיחה שבעה לכתחילה מנא לן אימא ריבוי דכתיב צדיק הוי שבעה לכתחילה אצל משיחה ימלא כיון דלמעט אימעט לגמרי משבעה ולא יצעי משיחה אלא פעם אחת ומשני מדליתרין קרא למעטוי אלמא סברא הוא להשוות משיחה לריבוי ואס כן אע"ג דלמעטוי מרוביה מעיובא מ"מ למורה צעיל ז' ז':

ח א מ"י פ"ז מהלכות
לולב הלכה כה:
ב טו"ט ע"א ס"י ס"א
ס"ב פ"א
ג מ"ג ע"ג הלכה כה:
ד מ"ד ע"ג ס"ג ע"א

רבינו הנאכל

ואליבא דר' אליעזר ביום
למעטוי לילה אליבא
דרבנן אבל לולב לא
איצטרך קרא למישר
טלטול ראשון ואפילו
בבבולין הראשון שאינו
דוחה אלא אותו יום
הראשון בלבד. סוכה
שנהגת
בבימים מנא לן בסוכה
כתיב בסוכות תשבו
שבועת ימים ובמלואים
כתיב ופתח אהל מועד
תשבו ימים ולילה שבועת
ימים מה להלן במלואים
לילות כבימים אף בסוכה
חיבתן לישוב בה לילות
כימים: מתני' ערבה
שבועת כצד יום שבעי
כו'. ערבה בשביעי מ"ט
דוחה את השבת א"ר
יוחנן כדו לפרסמה שריא
מן התורה כו' ופשוטה
היא. ואסיקנא אמר' כיון
דאפקיה מראשון
אוקמה אשביעי ואקשי'
אי הכי שערבה מן התורה
היא שהתא ביום ו' ושלח
דוחה שבת אצל בני
ישראל ירדעי בקביעה
דירחא ירדעי' שבראיא
היום יום ו' של חג הוא.
והבבולין אבין וכל נחורי
מערבא אמר איקלע יום
ו' של חג בשבת ולא נטלו
בר ביום ערבה ועלתה
כקשיא. ושני רב יוסף
כיון דלא אשכחן דכתיב
ליקחה בערבה כפירוש כי
דלכיה מפורש מצות
ערבה דלמלא בוקיפה היא
וקיים מצותה בוקיפה
ולפיכך לא הוצרכו
לנטילה ערבה והלכך לא
דחי נטילתה שבת.
ומתובי אבוי ממתני'
דקתני לולב וערבה מה
לולב בנטילה אף ערבה
בנטילה ומשני לא הא
כדאיתיה והא כדאיתיה
לולב בנטילה וערבה
בוקיפה. ואסיקנא א"ר
אלעזר הא דתנן אותו
היום היו מקיפין את
המזבח שבועה פעמים
בלולב ומתביבין מהא
דנביא לולב דוחה את
השבת בתחלתו וערבה
כסופו פעם אחת חל
שביעי של ערבה להיות
בשבת והביאו מורביית
של ערבה מע"ש והניחום
לשכחה כו' עד ושטמום
מתחת האבנים והביאות
זקפום בצדי המזבח לפי
שאין כיתוסין מודים
שחיבוט ערבה דוחה את
השבת והא חיבוט דכי
נטילה הוא ואמאי אמרת
בוקיפה. ופרקי' לעולם
יום ו' של ערבה מן
התורה וכל מילתא דאנן
בני חוצה לארץ לא דחינן
ליה אינהו נמי בני א"י לא
דחו ליה. איני הוא לולב
שחל להיות י"ט ראשון

תשבו תשבו לגזרה שוה. לא לגמרי יליף ממלואים דהתם אי
אפשר לישן¹² בעזרה כמו בחצר שהיה במקום עזרה דגמרי
(סוטה ד' מהל): אין ישיבה בעזרה אלא לנלכי צית דוד בלבד ואלו
כאן אסור לישן חוץ לסוכה: **שלוחי** בית דין מיייתי לה. מע"ש
ולמחרת אינה מנחה לכל אדם אלא

תשבו תשבו לגזרה שוה נאמר כאן תשבו
ונאמר במלואים (8) **תשבו מה להלן ימים ואפי**
לילות אף כאן ימים ואפילו לילות: ערבה

שבעה כצד: ערבה בשביעי מ"ט דחיא שבת
א"ר יוחנן כדו לפרסמה שהיא מן התורה
אי הכי לולב נמי לידחי כדו לפרסמו שהוא
מן התורה לולב גזרה משום דרבה אי הכי
ערבה נמי נגזור ערבה שלוחי בית דין מיייתי
לה לולב לכל מסור אי הכי כל יומא נמי
לידחי אתי לפקפוקי בלולב ולידחי ביום טוב
ראשון לא מוכחא מלחא אמרי לולב הוא
דקא דחי ולידחי בחד מהנדך כיון דקא מפקת
לה מראשון אוקמה אשביעי אי הכי האידנא
נמי לידחי אנן לא ידעינן בקיבועא דירחא אינהו
דידעי בקיבועא דירחא לידחי כי אתא בר הדיא
אמר: לא איקלע כי אחא רבין וכל נחורי"ו אמרי
איקלע ולא דחי ואלא קשיא אמר רב יוסף מאן
לימא לן דערבה בנטילה דלמא בזקיפה
איתיביה אבוי לולב וערבה ששה ושבעה מאי
לאו כלולב מה לולב בנטילה אף ערבה בנטילה
מידי איריא הא כדאיתיה והא כדאיתיה
איתיביה אבוי"ו בכל יום מקיפין את המזבח
פעם אחת ואותו היום שבע פעמים מאי לאו
בערבה לא בלולב והא אמר רב נחמן אמר
רבה בר אבוה בערבה א"ל הוא אמר לך
בערבה ואנא אמינא בלולב אתמר ר' אלעזר
אומר בלולב רב שמואל [בר נתן] אמר ר'
חנינא בערבה וכן אמר רב נחמן אמר רבה
בר אבוה בערבה א"ל רבא לרב יצחק בריה
דרבה בר בר חנה"ו בר אוריא תא ואימא לך
מלתא מעלייתא דהוה אמר אבוך הא דתנן
כל היום"ו מקיפין את המזבח פעם אחת ואותו
היום מקיפין את המזבח שבע פעמים הכי אמר
אבוך משמיה דר' אלעזר: בלולב איתיביה
לולב דוחה את השבת בתחלתו וערבה בסופו
פעם אחת חל שביעי של ערבה להיות בשבת
וערבה מוכרית של ערבה מערב שבת והניחום
בעזרה והכירו בהן כיתוסין ונטלום וכבשום
תחת אבנים למחר הכירו בהן עמי הארץ
ושמטום מתחת האבנים והביאות הכהנים
זקפום בצדי המזבח לפי שאין כיתוסין מודים
שחיבוט ערבה דוחה את השבת דאלמא
בנטילה היא תיובתא ואלא נדחו כיון דאנן
לא דחינן אינהו נמי לא דחו והא יום טוב
הראשון דלדידן לא דחי ולדידהו דחי
אמרי

תשבו. יומם ולילה"ו ולולב מנחתו שעה אחת שלא נאמר בו אלא ליקחה:
מאי טעמא דוחה. ולא גזור זה כי היכי דגזור בלולב דהא הכא נמי
ליחא מן התורה בצבולין כשאר ימי החג לגבי לולב ואמאי לא גזור
זה במקדש: דפרסמה שהיא מן התורה. לפי שאינה מפורשת מן
התורה צדקו לה רוחא למידיחי

שבת חד יומא כדו לפרסמה שמן
התורה היא: לולב נמי נידחו. נשאל
ימים במקדש כדו לפרסמו שהוא מן
התורה כל שצעה דהא לא מפרשא
צדקו דליכא למיעטוי ולמימר דהאי
ושמחתם לפני ה' שצעת ימים לאו
שמחתם לולב קאמר: שלוחי בית דין
מיייתי לה. מע"ש ולמחרת אינה
מנחה לכל אדם אלא כהנים המקיפין"ו
זה את המזבח: אי הכי. לליכא
למיגור זה מידי והוא כל שצעה
במקדש מן התורה: כ"ו יומא נמי.
דליקלע בשבת נידחי מאי שנת חד
יומא וכו' לא: אתי לפקפוקי בלולב.
לזולתי בלולב משום דלא דחי בלולב
אלא צדד יומא והא דחי כל יומא
אחי למימר לולב לאו מנחה תשועה
היא: ולידחי. ערבה צ"ט ראשון
כלולב: לא מוכחא מילתא. דמשום
ערבה הוא דמיפרקס שהיא מה"ט
דאמרי משום דנתנה לדמות אלל
לולב נדחית אף אלל ערבה ועיקר
משום לולב הוא: בחד מהנדך. נשאל
משאר הימים: אוקמה אשביעי.

יום מסויים או ראשון או אחרון:
האידנא נמי. לאחר חורבן דעזדינן
ערבה חד יומא כדלמרינן לקמן
(ד' מהל): מנהג נביאים היא בצבולין
כיון דליכא למיעטוי מידי לידחי שביעי
ויטלוה ויחטבוה שלוחי צית דין
לפרסמה שהיא במקדש מן התורה
שהי לא גזרו עליה שביעי ולאחר
חורבן מי גזר עליה: לא ידעינן
בקביעה דירחא. ושמא אין שביעי
שלנו שביעי: לא איקלע. הס
מעצרים את הלולב או אחד מן
החדשים כשרואין שיראע שביעי
צצת: וכ"ו נחורי. כל הסיעה
שירדו מא"י לצבל וטעלו מצבל לא"י
וחזרו: מאן לימא אף. דערבה במקדש
צנטילה ליליחי השמא ערבה אסורא
מדצנן וזכר למקדש ניליחי שנת:
דלמא בזקיפה. לא היו נוטלין אותה
צד אלא זוקפין אותן צלדי המזבח
לחוד כדמתן צממני' והשמא ליכא"ו
מוצא היכא זוקפה: ואותו היום.
שביעי מדקתני פעם אחת ושבע
פעמים ש"מ הקפה צרגל סביב
המזבח הוא וצממא מקיפין לאו ערבה:
לא בלולב. מקיפין לאחר זוקפו
הערבה סביב המזבח: בתחילתו.
צ"ט ראשון: וערבה בסופו. שביעי:

מרביות. נטיעות. והכירו בהן בייתוסין. הרגישו תלמדי צייתום
והן לזוקים ואינם מודים בערבה שאינה מפורשת מן התורה:
וכבשום. טמאם כמו צהדי כבשי דרחמנא למה לך במסכת גרמות
(דף ז') ו"מ כמו יכבש עונותינו (מס"ז) יכסה"ו כסית כל טמאם
סלה (תהלים פה): תחת האבנים. ויודעים הם צממנים שלא יטלטלו
למחר האבנים: עמי הארץ. שלא היו נקיאים צאסור טלטול
והם היתה ידם עם הפרושים: והביאות הכהנים זקפום בו. אצל ישראל לא היה נכנס צין האולם ולמזבח"ו. ומדקתני מיצט
ערבה מכלל דצד נוטלין אותה ומנענעים ומקיפין זה הכהנים את המזבח צרגליהם ואחר כך זוקפין אותה: ואלא לידחי.
כיון דצנטילה הוא יש לו לעשות"ו וזכר למקדש ולידחי שביעי לילה שבת: כיון דאנן. צגולה לא דחינן משום דלא קים לן בקביעה דירחא"ו:
לדידהו

א) [לקמן דף מה.].
ב) [נבדקת י"ב. ג] [לקמן
מה.]. ד) [מוסף פ"ג
ה']. ה) [כלים פ"א
מ"ה. ו] שבת כ. ז) עיין
ר"ה ל. ח) שבת כ ע"א.

תורה אור השלם
א) ופתח אהל מועד
תשבו ימים ויום
שבועת ימים ושבת
את משמרת יי ולא
תמזוהו כי בן ציתוי:
[ויקרא ח, ה]

ליקומי רש"י
בר אוריין. נ מורה
[גיטין סב.]

הנהגות וצינונים
א) ב"ר"ה גורם וכל נחורי
מערבא: ב) רש"ל
(גליין): ג) תיבות "כל
היום מקיפין את המזבח
פעם אחת" נוסף ע"פ
המהרש"ל דפרי"ו וצ"ל
בכ"ו יום: ד) לכאורה
תיבות "תשבו יומם
ולילה" מיותר. והמשך
הדיבור ולולב וכו' הוא
דיבור אחד עם ד"ה
במלואים בעמ' א' [ועיין
ילקוט מפרשים]:
ה) לשון רש"י בחוסי'
אלא הכהנים מקיפין
(בארות המים): ו' נצ"ל
דל"כא: ז) צ"ל
בדכתיב כסית (ר"ש
מדעסר): ח) בדפרי"ו יש
לעשות לו דבר'
למקדש. ולפנינו ע"פ
מהרש"ל דפרי"ו. ואולי
הוא ט"ס במהרש"ל ולא
תיקן אלא "זכר" במקום
דבר': ט) וירחא
לידדוהו כו' הר"א כו'
כסית תורות הס"ד
ומה"ד לדידן כו' ושיך
לכאן (גליין): י) הערלי'
והבאות המים הגיהו
במצד כמו בעזרה
ובתוס' הרא"ש ליתא
תיבות "כמו בעזרה":
כ) יש להוסיף ואין
ישראל מקיפין: ל) יש
להוסיף דבעי משלכס:

לִדְמֵי מִלֵּאת יְמֵי מְלֵאֵיכֶם כִּי שִׁבַּעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת־יְדֹכֶם: כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בַיּוֹם
 לַהּ הַזֶּה צוּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: וּפְתַח אֶהַל מוֹעֵד תִּשְׁבוּ יוֹמָם וּלְלַיְלָה
 לוֹ שִׁבַּעַת יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתֵּי יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ כִּי־כֵן צִוִּיתִי: וַיַּעַשׂ
 אֶהָרֶן וּבָנָיו אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:

משלם, יומי קורבנות, ארי שבוע יומין, יקריב [נ"י יתקרב] קורבנות: לה. כמא דעבד ביומא הדין פקיד יי למעבד לכתבא עליכון: לה. ובתרה משפן זמנא, תחבון יימם

ולילי שבועא יומין, ותשרון, ית מטרת מימרא דיי ולא תמותון, ארי כן אתפקדי: לו. ועבד אהרן ובנוהי, ית כל פתגמיא, דפקיד יי בידא דמשה:

רס"ג (לג) את ידכם, חובתכם¹⁷. (לד) כאשר עשה וגו', וכמו שנעשה לכם היום כך צוה ה' לעשות. (לה) ופתח, ואצל פתח. (לז) ולא תמותו, הא אם לא תעשו כן הרי אתם חייבים מיתה¹⁷. (לו) ויעש אהרן ובניו, להגיד שכתן שלא הטו ימין ושמאל¹⁸.

16 יומא ג ב. 17 ראה שמות ל כ. 18 ר"ל שאע"פ שהיו מקדשים בכגרי כהונה ומשה לכרו הוא המכהן, עם כל זה עשו כמצותו ולא הטו לאמר למה אינן נכנסים לפניו, ועמדו שם כל שבעת ימי המלואים, על זה העיר שלא נטו ימין ושמאל (מדרשי התורה מאת הקדוש אנשלמה אשתרוק זק"ל).

רמב"ן (לג) ימלא את ידכם, תחסר מלת קץ, כאילו אמר כי קץ רב"ע שבעת ימים, או זמן⁶⁴. יש אומרים לא תצאו שבעת ימים, ובליילה היו יוצאים לצרכם. והנכון בעיני, שיצאו בשעת הצורך ביום ובליילה. וחכם גדול אמר, כי חפרו מקום בחצר אהל מועד, וזהו רחוק. והכתוב אמר, ויבכו בני ישראל את משה שלשים יום (דברי לר ה), כאילו אין שם רגע שלא היו בוכים⁶⁵, רק הכתוב דיבר שישבו פתח אהל מועד יום ולילה, והטעם שלא יתעסקו בדבר, ולא ילכו למקום אחר. וכן ומן המקדש לא יצא (להלן כא יב), כאשר אפרש⁶⁶.

(לד) (כאשר עשה ביום הזה, פי' וכאשר עשה ביום הזה משה, כן צוה ה' לעשות שבעת ימי המלואים, והיה ראוי להיות כאשר עשיתי, אלא כי כן דרך לשון הקודש, כמו והיה יחזקאל לכם (יחזק' כד כד)⁶⁷, ואת יפתח ואת שמואל (שמ"א יב יא)⁶⁸. והעד שפירש צוה ה' לעשות כן⁶⁹, ועשית לאהרן ולבניו ככה ככל אשר צויתי אותה שבעת ימים (שמות כט לה)⁷⁰. ועוד ופר חטאת תעשה ליום (שם שם לו)⁷¹, כמו שנים ליום עולה תמיד (במד' כח ג), וכתוב שם וחטאת על המזבח וגו' ומשתת אותו (שמות כט לו) ככל יום עד סוף ימי המלואים, ועוד ושבעת ימים תכפר על המזבח (שם לו), ולא הזכיר את שני האילים⁷², כי אחז דרך קצרה. ודעת רבים, כי

64 או כי זמן שבעת ימים... 65 לא יתכן שלא פסקו מלכות כל הזמן, אלא שהכתובים מדברים על דרך כלל, אך היו יוצאים מן הכלל. 66 שם הוא מפרש: שלא יצא מן המקדש, כי אם לדבר מצוה. 67 יחזקאל המדבר, אומר על עצמו בנוף שלישי: והיה יחזקאל, במקום והייתי, או: והייתי אני יחזקאל. 68 שמואל אומר על עצמו ואת שמואל, במקום ואותי. 69 חזרה על הפתיחה לשם הוכחה. 70 הפסוק במילואו: ועשית לאהרן ובניו ככה ככל אשר צויתי אותה שבעת ימים תמלא ידם. כלומר, בכל יום משבעת ימי המלואים יעשה ככה. 71 בכל יום. 72 בפרשת הצוואה לא הזכיר במעשה המלואים את שני האילים.

(לה) יומם ולילה, כי היריעות לא התפרקו³⁰, כמבואר למעלה³¹. ספורנו

30 ונשאר המ"שכן של היריעות עומד כל שבעת הימים, אף ששאר חלקי הקרשים והעמודים ואדנים כו' היה משה מפרקן ומעמידן בכל יום, ר' רש"י רב"ע ורמב"ן במדבר ו א. 31 ראה שמות מ יח.

רס"ג (לג) את ידכם, חובתכם¹⁷. (לד) כאשר עשה וגו', וכמו שנעשה לכם היום כך צוה ה' לעשות. (לה) ופתח, ואצל פתח. (לז) ולא תמותו, הא אם לא תעשו כן הרי אתם חייבים מיתה¹⁷. (לו) ויעש אהרן ובניו, להגיד שכתן שלא הטו ימין ושמאל¹⁸.

17 ראה שמות לב כט.

משפט הקרבנות וידעו ששלמים הללו נדונין כחמורין שבהן שנאכלין ליום ולילה, או שקיצר הכתוב כאן בעבור שהוא מפורש בצוואה ואם יותר מבשר המלואים ומן הלחם עד הבקר (שמות כט לד).

(לה) ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו, על דעת הברייתא של תורת כהנים⁶⁸ ענין הפסוק הזה שלא יצאו מפתח אהל מועד יומם ולילה בשעת עבודה, כלומר עד שישלימו כל העבודה המוטלת עליהם באותו העת, והיא מצוה הנוהגת לדורות שלא יניח כהן עבודה ויצא, וחייבין עליה מיתה, והוא שאמר בכהן גדול ומן המקדש לא יצא ולא יחלל (להלן כא יב), אמרו⁶⁹ אימתי אינו יוצא ואינו מחלל הוא אומר בשעת עבודה, ודרשו⁶⁹ פן תמותו (להלן י ז), ממשמע לאו אתה שומע הן⁷⁰, אין⁷¹ לי אלא אהרן ובניו שנמשחו משמן המשחה שאם יצאו בשעת עבודה חייבין, מנין לכל הכהנים⁷² שבכל הדורות, ת"ל כי שמן משחת ה' עליכם (שם). פירוש שלא אמר כי בשמן משחת ה' אתם משוחים, ואמר "עליכם", כמו והיתה להיות להם משחתם לכהונת עולם לדורותם (שמות מ טו)⁷³.

(לו) ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה, יאמר בכל מקום כאשר צוה ה' ביד משה, אבל בכאן מפני שהוסיפו על המצוה⁷⁴ לא אמר כן⁷⁵, כי לא עשו כאשר צוה ה' את משה אבל עשו כל הדברים אשר צוה ה', ועוד נוסף עליהם מה שאמר באש זרה אשר לא צוה אותם (להלן י א)⁷⁶.

68 שמיני מלואים פרשתא א מב. 69 תו"כ שם. 70 אם יוצאים בשעת עבודה חייבים מיתה. 71 תו"כ שם מג. 72 עיין בפירוש הרב"ד שמבאר: מנין לכהנים גדולים של כל הדורות אע"פ שאינם משוחים שאם יצאו מן המקדש בשעת עבודה שהם כמיתה, תלמוד לומר כי שמן משחת ה', ולשון משחת נופל על רבוי בגדים ועל משיחה. אבל הרמב"ן (וכן הרמב"ם בהל' ביאת המקדש ב ה) מפרש כהנים של כל הדורות אפילו כהנים הדיוטים. 73 שמשחתם עליהם מקדישתם לדורות. 74 במה שהביאו אש זרה (להלן י א). 75 ונקט "אשר" במקום כאשר. 76 אינו מובן, שזה היה כשמיני ולא בשבעת ימי המלואים של פרשה זו. ושם הרמב"ן לטעמו, שכתב להלן (י ז) שהאזהרה שלפניו: ושמרתם את משמרת ה' (פסוק לה) היא על השמיני (העמק דבר).

כז ועל שוק הימין: ויתן את-הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו ויניף אתם
כח תנופה לפני יהוה: ויקח משה אתם מעל כפיהם ויקטר המזבחה על-
כט העלה מלאים הם לריח ניחח אשה הוא ליהוה: ויקח משה את-החזה
ויניפהו תנופה לפני יהוה מאיל המלאים למשה היה למנה כאשר צוה
ל יהוה את-משה: ויקח משה משמן המשחה ומן-הדם אשר על-המזבח ויניף
על-אהרן על-בגדיו ועל-בניו ועל-בגדי בניו אתו ויקדש את-אהרן
לא את-בגדיו ואת-בניו ואת-בגדי בניו אתו: ויאמר משה אל-אהרן ואל-
בניו בשלו את-הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אתו ואת-הלחם אשר
לב בסל המלאים כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו יאכלהו: והגותר בבשר
לג מפטיר ובלחם באש תשרפו: ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום

ועל שוקא דימינא: כז.
ויהב ית כולא, על ידי
אהרן, ועל ידי בנוהי,
וארים יתהון, ארמא קדם
יי: כח. ונסיב משה יתהון
מעל יתהון ויניף ידיהון].
ואסיק למדבחה על עלתא,
קורבניא אנון לאתקבלא
ברעוא, קורבנא הוא קדם
יי: כט. ונסיב משה ית
חדיא, וארימיה ארמא
קדם יי: מדבר קורבניא,
למשה הוה לחלק, כמא
דפקיד יי ית משה: ל.
ונסיב משה ממשחא
דברבוקא, ומן דמא דעל
מדבחה, ואדי על אהרן

על לבושהי, ועל בנוהי, ועל לבושי בנוהי עמיה, וקדש ית אהרן ית לבושהי, וית בנוהי, וית לבושי בנוהי עמיה: לא. ואמר משה
לאהרן ולבנוהי, בשילו ית בשרא בתרע משפן זמנא, וחמן תיכלון יתיה, וית לחמא, דבסל קורבניא, כמא דפקידית [נ"י דאתפקידית]
למימר, אהרן ובנוהי ייכלוגיה: לב. ודישתאר בבשרא ובלחמא, כנורא תיקרון: לג. ומתרע משפן זמנא, לא תפקון שבועא יומין, עד יום

(כז) ויניף אתם, ויניף אותן¹⁵.
(לא) את הבשר פתח, את הבשר הזה על יד פתח. לאמר,
ואמרת.
(לב) בבשר, מן הבשר¹⁶.

רס"ג (כז) ויניף אתם, ויניף אותן¹⁵.
(לא) את הבשר פתח, את הבשר הזה על יד פתח. לאמר,
ואמרת.
(לב) בבשר, מן הבשר¹⁶.
15 מוסב על החלות והחלבים והשוק. ורלא כראכ"ע שפירשו מוסב על אהרן
ובניו. 16 ויבאה ביי"ת במקום ימן' ורומה לו בשמות לח ח.

(כז) ויניף אותם, הניף אהרן ובניו⁶⁰, כאשר יניף אהרן את ראב"ע
הלויים⁶¹.
(לא) בשלו את הבשר, הם בעצמם, כי ובשלת את בשרו (שמות
כט לא) בציווי⁶².
(לב) והגותר בבשר ובלחם, עד בקר כי כן כתוב⁶³.

60 פירוש לאותם — את אהרן ואת בניו. 61 כשנחקדשו לה' (במדבר ח
ה-כא). 62 כאן נאמר לאהרן ובניו שיכשלו את הבשר כחלק מעבודתם בקודש.
בעוד שבצוואה (שמות כט לא) שנאמר למשה ובשלת את בשרו במקום קדוש,
הכוונה שמשא יצוה את הכהנים שיכשלו את הבשר. 63 שמות כט לד: ואם
יותר מבשר המלואים ומן הלחם עד הבקר, ושרפת את הגותר באש, לא יאכל כי קדש
הוא.

(כח) על העולה, עם העולה.
(ל) ויקח משה משמן המשחה, חז"ק: כאן משמע לאחר
שהקטיר מן האיל השני החלב והאליה והיותרת והכליות ושוק
הימין לקח משמן המשחה ומן הדם והזה על אהרן ועל בניו,
ובפרשת תצוה⁶⁴ בענין הציווי מצינו למפרע⁶⁵.
(לב) בבשר ובלחם, מבשר ומלחם⁶⁶.

(לג) לא תצאו שבעת ימים, פירוש לא יעסקו בדבר אחר ולא
ילכו למקום אחר⁶⁷, אך בלילה יוצאים לצרכיהם, דוגמא: ויבכו
את משה שלשים יום (דברים לד ח), כאילו לא היה שום רגע
שלא בכו, וכן: בסוכות תשבו שבעת ימים (להלן כג מב), וכן:
ומן המקדש לא יצא (שם כא יב).

88 שמות כט כא-כב. 89 ראה רמב"ן כאן. 90 ראכ"ע לעיל ז לו ורמב"ן
כאן. 91 ראכ"ע. וראה רמב"ן.

רמב"ן (ל) ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח, לא
ידעתי אם מערבין להזאות הללו, כמו ולקח מדם הפר ומדם
השעיר ונתן על קרנות המזבח (להלן טז יח), וכן לא נתברר
לי מה טעם איחר הזאות הללו לאחר הקטרה של מלואים, כי
בצוואה הקדים הזאות ואח"כ אמר ולקחת מן האיל החלב
והאליה (שמות כט כא-כב), ואולי בעבור שאמר שם וקדש
הוא ובגדיו ובניו ובגדי בניו אתו (שם כא), למד משה כי הוא
הדבר המאוחר הנעשה בהם שבו יהיו קדושים לגמרי, כי לא
הזכיר שם במשיחה קידוש ולא במתן בהונות. וכאן אמר⁶³
וימשח אותו לקדשו (לעיל פסוק יב), לא שיקדש לגמרי עד
שעשה ההזאות⁶⁴, ואמר בהן ויקדש את אהרן ואת בניו, והנה
השלים קדושת האב והבנים⁶⁵ כאחת בהזאות הללו. וכך אמרו
בת"כ⁶⁶, ויקדש את אהרן, הא למדת שלא שלם קידוש אהרן
והבנים אלא בהזאת דם.

(לב) והגותר בבשר ובלחם, הבי"ת בשתי המלות תשמע כמו
מ"ם, והגותר מן הבשר ומן הלחם⁶⁷, וכן ביום השמיני והלאה
(יחזקאל מג כז), בשנה ההיא שמונה עשרה שנה (שופטים
י ח). ולא פירש הכתוב והגותר עד הבקר, כי כבר למדו

63 ומה שאמר כאן (טור). 64 לא נתקדש לגמרי במשיחה אלא עד שגמר
ההזאות (שם). 65 ראה רב"י רבינו לעיל פסוק יא. 66 מכילתא דמלואים
פרשתא א לד. 67 ראכ"ע לעיל ז לן.

עבודה. הלכות בית הנחירה פ"ה פ"ו

וזהו חשבונן וכו' עד מקום דריסת רגלי ישראל והוא הנקרא עזרת ישראל י"א אמה. נפ"ה דמדות (משנה א'): י"ג וכו' ורוחב העזרה מן הצפון לדרום קל"ה וזהו חשבונן וכו'. שם מן הצפון לדרום קל"ה מן הכבש ולמזבח כ"ב מן המזבח לטבעות שמונה אמות מקום הטבעות כ"ד מן הטבעות לשלמות ד' מן השלמות לנגסים ארבע מן הנגסים לכותל העזרה ח' אמות והמומר בין הכבש לכותל ומקום הנגסים ונראה מדברי רבינו שהח' אמות שנינו עליהם מן הטבעות לשלמות ארבע מן השלמות ולנגסים ארבע הם מקום השלמות שה' שלמות היו שם כדעתן בפרק ששי ממסכת שקלים והיו נמוגות בה' אמות אלו. וה"פ מן הטבעות למחצית השלמות ארבע ומחצית השלמות לנגסים ארבע וממה שנינו והמומר בין הכבש לכותל ומקום הנגסים מפרש רבינו דה"פ י"ב אמות ותלי לנגס ולכותל י"ב ומחלה למקום הנגסים. ופירוש נגסים הם בעצמות קלרים וזמקלות של כחול קבועים נגסים שבהם מוליך ומפשיטין כמו שנינו בפ"ג דמדות (משנה ה'):

מז מכותל צפוני של עזרה עד כותל המזבחה וכו' עד והוא המקום ששוחטין בו קדשי הקדשים. פלוגתא דגמלי בפ"ג דזבחים (דף כ'). ופסק כרבי דאמר הכי: **זו שמונה** לשכות היו בעזרת ישראל וכו' עד ונג שלשתן שוה. בפ"ה דמדות (משנה ג'). ומ"ש וחליה היה קדש וחליה היה חול וכו' עד היו הסנהדרין יושבין. בפ"ג דיומא (דף כ"ה). ומ"ש ושמי לשכות אחרות היו שם בעזרת ישראל וכו'. פ"ק דמדות (משנה ד') ופ"ק דיומא (דף י"ט):

פ"ו א המקדש כולו לא היה במישור וכו'. בפ"ג דמדות (משנה ג') לפנים ממנו החלי י' אמות וי"ב מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושלה חצי אמה ופירש"י

ה' ומ"ש כל שער מהם היה רחבו ו' אמות וכו'. בפרק שני דמדות. ומ"ש ושער זה הוא נקרא שער העליון. ומ"ש והוא שער נקטור. בפ"ק דמדות (משנה ד'): **ן העזרה** לא היתה מכוונת באמצע הר הבית וכו'. בפרק שני דמדות הר הבית היה חמש מאות אמה על ח"ק אמה ריבוי מן הדרום שני לו מן המזרח שלישי לו מן הצפון מיעוטו מן המערב ופירש רבינו אמר שהעזרה לא הייתה צלמט הר הבית אלא היה הרוחק שיש בין חומת הר הבית וזמרת היתה לדרום יומר מן הרוחק שיש ביניהם מלד מזרח והרוחק ממזרח יומר מהלפוני והלפוני יומר מן המערבי עכ"ל:

ז ולפני העזרה במזרח היתה עזרת הנשים וכו' עד כדי שלא יהיו מעורבבין. בפ"ג דמדות:

מז ובית גדול היה בצד עזרה בצפונה מבחוץ וכו' עד בה יורדיה לבית הטבילה. בפ"ק דמדות (משנה ו') ופרש"י בפ"ק דיומא (דף ט"ו): **ז וארבע** לשכות היו לבית המוקד פתוחות לה שמים נקדש ושמים כחול של בית המוקד מקלטה בנויה בתוך עזרה מקודשת ומקלטה כחול ורמזה פספסין חמיכות עלים מנדילים לסימן נמקום המפסיק בין קדש לחול. ומ"ש רבינו מערבית דרומית לטבחה **הטללים** א"ע"ג דבפרק שלישי דממילא (דף ל') מן שהיה מוקדש מערבית בפ"ק דמדות (משנה ו') מן מערבית דרומית ובפ"ק דיומא רמי להו ומסיק דמערבית דרומית הוה: **י"א היורד** לבית הטבילה מלשכה זו היתה הולך במסיבה החולית את המקדש כולו וכו'. גרסא מסכת תמיד (דף כ"ה): **יב אורך** העזרה מן המזרח למערב קפ"ו

* היא לשכת בית שמונה ופתחיה נקראת לשכת הטללים וזימנא לשכת עלי קרבן וזמדות לשכת קרבן

קדש הקדשים באמצע: ה כל שער מהן היה רוחבו עשר אמות וגובהו כ' אמה. והיו לו דלתות מחופות זהב. הוין משער מזרחי שהיה מצופה נחושת דומה לזהב. ושער זה הוא הנקרא שער העליון והוא שער ניקטור: ה העזרה לא היתה מכוונת באמצע הר הבית. אלא רחוקה מדרום הר הבית יתר מכל הרוחות וקרובה למערב יתר מכל הרוחות. ובינה ובין הצפון יתר ממה שבינה ובין המערב. ובינה ובין המזרח יתר ממה שבינה ובין הצפון: ז ולפני העזרה במזרח היתה עזרת הנשים. והיא היתה אורך ק' אמה ול"ה על רוחב קל"ה. וארבע לשכות היו בארבע מקצועותיה של ארבעים ארבעים אמה ולא היו מקורות וכן עתידין להיות: ח ומה הם משמשות. דרומית מזרחית לשכת הנזירים ששם מבשלין את שלמיהם ומגלחין את שערם. מזרחית צפונית לשכת דיר העצים ששם כהנים בעלי מומין מתליעים בעצים. שכל עין שנמצא בו תולעת פסול. צפונית מערבית לשכת המצורעים. מערבית דרומית בה היו נותנין יין ושמן והיא היתה נקראת לשכת בית שמונה: **מז עזרת הנשים** היתה מוקפת גזוזטרא כדי שיהיו הנשים רואות מלמעלה והאנשים מלמטן כדי שלא יהיו מעורבבין. ובית גדול היה בצד העזרה בצפונה

מבחוץ בין העזרה והחיל והיה בנוי כיפה ומוקף רובדין של אבן והוא היה נקרא בית המוקד. ושני פתחים היו לו אחד פתוח לעזרה ואחד פתוח לחיל: **י** וארבע לשכות היו בו. שתיים קודש ושתיים חול. וראשי פספסין מבדילין בין הקדש והחול. ומה היו משמשות מערבית דרומית לשכת הטללים. ודרומית מזרחית לשכת עושי לחם הפנים. מזרחית צפונית בה נגזו בית חשמוני אבני מזבח ששקצוים מלכי יון. צפונית מערבית בה יורדין לבית הטבילה: **י"א** היורד לבית הטבילה מלשכה זו היתה הולך במסיבה ההולכת תחת המקדש כולו והנרות דולקות מכאן ומכאן עד שמגיע לבית הטבילה. ומדורה היתה שם. ובית הכסא של כבוד וזהו כבודו. מצאו נעול בידוע שיש שם אדם: **י"ב** אורך העזרה מן המזרח למערב קפ"ו וזהו חשבונן. מכותל מערבי של עזרה עד כותל ההיכל אחת עשרה אמה. ואורך ההיכל כולו מאה אמה. בין האולם ולמזבח שתיים ועשרים. המזבח שתיים ושלושים. מקום דריסת רגלי הכהנים והוא הנקרא עזרת אמה. מקום דריסת רגלי ישראל והוא הנקרא עזרת ישראל אחת עשרה אמה: **י"ג** ורוחב העזרה מן הצפון לדרום מאה ושלושים וחמש וזהו חשבונן. מכותל צפוני עד בית המטבחים שמונה אמות. בית המטבחים י"ב אמות ומחצה. ושם תולין ומפשיטין את הקדשים בצדו: **י"ד** מקום השולחנות שמונה אמות ובו שולחנות של שיש שמניחין עליהן הנתחים ומדחין את הבשר לבשלו. ושמונה שלחנות היו. ובצד מקום השולחנות מקום הטבעות כ"ד אמה. ושם שוחטין את הקדשים: **מז** ובין מקום הטבעות והמזבח שמונה אמות והמזבח ל"ב. והכבש שלשים. ובין הכבש ולכותל דרומי י"ב אמה ומחצה. מכותל צפוני של עזרה עד כותל המזבח שהוא רוחב ששים ומחצה. וכנגדו מכותל האולם עד כותל מזרחי של עזרה שהוא אורך שש ושבעים: **מז** כל המרובע הזה הוא הנקרא צפון הוא המקום ששוחטין בו קדשי קדשים: **יז** שמונה לשכות היו בעזרת ישראל. ג' בצפון. וג' בדרום. שברום לשכת המלח. לשכת הפרוה. לשכת המדחין. לשכת המלח שם נותנין מלח לקרבן. לשכת הפרוה שם מולחין עורות הקדשים. ועל גגה היתה בית טבילה לכהן גדול ביום הכפורים. לשכת המדחין שם היו מדחין קרבי הקדשים ומשם מסיבה עולה לגג בית הפרוה. והשלש שבצפון לשכת הגזית. לשכת הגולה. לשכת העין. לשכת הגזית שבה סנהדרין גדולה יושבת. וחציה היתה קדש וחציה היתה חול. ולה שני פתחים אחד לקדש ואחד לחול ובחצי של חול היו הסנהדרין יושבין. לשכת הגולה שם היתה בור שממלאין ממנו בגולה ומשם מספקין מים לכל העזרה. **ולשכת העין היתה אחורי שתייהן והיא היתה לשכת כ"ג והיא הנקראת לשכת פרהרין.** ונג שלשתן שוה. ושתי לשכות אחרות היו שם בעזרת ישראל. אחת מימין שער מזרחי והיא לשכת פנחס המלביש. ואחד משמאלו והיא לשכת עושה הביתין:

פרק ששי

א המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר. כשארם נכנס משער מזרחי של הר הבית מהלך עד סוף החיל בשוה

משנה למלך

יב מכותל מערבי של עזרה עד כותל ההיכל בו. ג"כ והוא הנקרא אחורי בית הכפורים: יד ומדחין את הבשר. עין לקמן פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות דין ו': מז כל המרובע הזה הוא הנקרא צפון. עין במת"ט פ"ג דיומא: יז ועל גגה היתה בית טבילה. כחבו הסוס"ט פ"ג דיומא (דף ל"א). שגג זה היה שיה לקרקע העזרה

ועיין במת"ט בסוף מדות: ולשכת העין היתה וכו'. לשכה זו אם הייתה בנויה נקדש או כחול וכן אם הייתה פתוחה נקדש או לחול עיין במת"ט פ"ק דיומא (דף ח'). ד"ה דלי ועיין במת"ט סוף מדות: והוא הנקראת לשכת פרהרין. בפ"ק דיומא (דף כ"ט) נתפסקו נגמטם אבנינום ולשכת כ"ג אחי הייתה נדרים ואילו צפון ועיין בלח"מ סוף פ"א מהלכות עבודת יום הכפורים:

טהרה. הלכות פרה אדומה פ"א פ"ב פ"ג

לדאיקי עהור דכמיז ורמז גמיס וטהר:
 יד הצדוקים היו אומרים וכו' לפיכך היו ב"ד בבית שני מטמאין את הכהן וכו'.
 פ"ג דפרה ואילמא צפרק חומר בקדש (דף כ"ג): וכן כל הכלים וכו'.
 נלמד ממה שיצא בסמוך:

וכי עד והל' אינו לריך הזהה. צפ"ק דיומא עלה ט':
 ן בכל יום יום מימי ההפרשה וכו' צפרק ג' דפרה. ומ"ש ואם לא היה שם אלא
 אפר פרה אחת נבלד וכו'. גס וז' ט':
 ן כשמוזין עליו בימי ההפרשה וכו' וכיצד ימצא איש שלא נטמא במת מעולם

מן החותך שפופרת של קנה וכו'. פרק ה'
 דפרה וכרבינו אשע. ומ"ש שעשעלה
 כעמא מת בשביעי שלו וכו'. צפרק חומר בקדש:
פ"ב א מעלות יתירות עשו בטהרת
 פרה אדומה וכו'.
 מתבאר לקמן והוא צפ"ק דיומא (דף ג.) ובפ"ג
 דפרה וריש פרק פרת טהרה. ומה שכתב מפרישין
 אמתו ללשכה מוכנת בעזרה וכו' אכן היטה נקראת
 וכו'. טס. ומ"ש ולא היו נוגעין בו אחיו הכהנים
 וכו'. פ"ק דיומא (דף ח' ע"ב):

וכו' עד ומזין על הכהן השורף. צפרק ג'
 דפרה וכו' יוסי דלמא לא מתנו מקום לנדרוקס
 לדרות אלא הוא נוטל ומקדש. ומ"ש ומטבילין
 היו המינוקות. צפרק ג' דפרה וריכין היו
 המינוקות להוות דברי רבי יוסי הגלילי ר' עקיבא
 אומר לא היו ריכין להוות כלומר אבל ענינה
 מיהא צעו כדאימא בתוספתא והלכה כרבי עקיבא
 מתבירו:

ה תינוק ששבל וכו'. צפרק ג' דפרה לא
 היו עושין לא מטמא על גבי מטמא

ולא מיתוק על גבי מתבירו:
פ"ג א אין שורפין את הפרה אלא חוץ
 להר הבית וכו'. נספרי אל

מחוץ למחנה להר המשחה וכן מפורש צפרק ג'
 דפרה ובפרק ג' דמדות ובפרק עטול יום מניח
 דמוץ למחנה דכתיב צפרה אדומה היינו חוץ לג'
 מחנות דומיא דשירפם פריס. ואימא מני צפרק
 ב' שעירי (דף ס"ח). וא"כ ל"ל דמוץ להר הבית
 שכתב רבינו לאו דוקא:

ובהר המשחה היו שורפין אותה וכו' עד
 שלש פעמים כל א' וא'. פ' ג' דפרה.
 ומה שכתב ח"ק מקום שריפתה וכו' מחמתה חלוץ
 וכו'. בתוספתא דפרה פרק ב':
 ומ"ש

לפרה: יד הצדוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה
 כשר אלא במעורבי שמש. לפיכך היו ב"ד בבית שני
 מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו
 וטובל ואח"כ עוסק בה כדי לבטל דברי אלו הודים
 שמורים מהעולה על רוחם לא מן הקבלה. וכן כל הכלים
 שמכניסין לתוכם אפר הפרה כולם מבולי יום: **מן החותך**
 שפופרת של קנה להניח בה אפר הטאת יטמא אותה
 ויטבלנה ואחר כך יניח בה. והחותרה והמטבילה מעון
 טבילה מפני שעשאוה כטמא מת בו' שלו ולפיכך אינה
 צריכה הזאה שלישי ושביעי אלא מטמאה כדי להראות
 לצדוקין ומטבילה ונותן בה:

פרק שני

א מעלות

יתירות עשו בטהרת פרה אדומה והרחקות
 גדולות הרחיקו מטומאת המת בכל מעשיה.
 מפני שהיא כשירה במבולי יום חשו שמא יבאו ללול
 בה. ומפני זה כשמפרישין הכהן השורף אותה מפרישין

אותו ללשכה מוכנת בעזרה. ובין אבן היתה נקראת מפני שכל כליה כלי אבנים שאין מקבלין טומאה. ובכלי האבן היה משתמש כל שבעת ימי ההפרשה. ולא היו נוגעין בו אחיו הכהנים כדי להרבות בטהרתו: **ב** שבעת ימים קודם שריפת הפרה מפרישין כהן השורף אותה מביתו. כשם שמפרישין כ"ג לעבודת יוה"כ. ודבר זה קבלה ממושה רבינו. וכן מפרישין אותו מאשתו שמא תמצא נדה ויהיה טמא שבעת ימים: **ג** הלשכה שהיה יושב בה כל ז' צפונות מזרחות היתה. כדי להזכירו שהיא כחטאת הנשחטת בצפון אע"פ שהיא נשחטת בחוץ: **ד** כל יום יום משבעת ימי ההפרשה מוזין עליו מי חטאת. שמא נטמא למת והוא לא ידע. חוץ מיום רביעי להפרשה שא"צ הזאה לפי שא"א שלא יהיה לא שלישי לטומאתו ולא שביעי. שאין הזאה בשביעי עולה משום הזאת שביעי עד שיוה בשלישי מלפניה. ומן הדין היה שא"צ הזאה אלא בשלישי ושביעי להפרשה בלבד וזה שמוזין יום אחר יום מעלה יתירה עשו בפרה: **ה** ברביעי בשבת היו מפרישין אותו כדי שיחול רביעי שלו להיות בשבת. שההזיה אינה דוחה שבת והרביעי א"צ הזיה: **ו** בכל יום יום מימי ההפרשה שמוזין עליו בהם. מוזין מאפר פרה מן הפרות שנשרפו כבר. ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד מוזין ממנו עליו כל הששה: **ז** כשמוזין עליו בימי ההפרשה אין מזה עליו אלא אדם שלא נטמא במת מעולם שהמוה צריך שיהיה טהור. וא"ת יזה עליו איש שנטמא והוזה עליו. שמא זה שהוזה עליו לא היה טהור מטומאת מת. וכן הכלים שממלאין בהן ומקדשין להוות על הכהן השורף כולם כלי אבנים היו שאין מקבלין טומאה. וכל אלו הדברים מעלות יתירות הן שעשו בה. וכיצד ימצא איש שלא נטמא במת מעולם. חצירות היו בירושלים בנויות על גבי הסלע ותחתיהן חלול מפני קבר התהום. ומביאין היו נשים עוברות ויולדות שם ומגדלות שם את בניהם. וכשירצו להוות על הכהן השורף מביאין שוורים מפני שכרסיהן נפוחות ומניחים על גביהן דלתות ויושבין התינוקות על גבי הדלתות כדי שיהיה האהל מבדיל בינם לבין הארץ מפני קבר התהום. וכוסות של אבן בידם והולכין לשילוח. הגיעו לשילוח יורדין שם וממלאין שאין לחוש שם מפני קבר התהום שאין דרך בני אדם לקבור בנהרות. ועולין ויושבין על גבי הדלתות והולכין עד שמגיעין להר הבית. הגיעו להר הבית יורדין ומהלכין על רגליהן מפני שכל הר הבית והעזרות תחתיהן היה חלול מפני קבר התהום. ומהלכין עד פתח העזרה. ובפתח העזרה היה קלל של אפר נוטלין האפר ונותנין במים שבכוסות ומוזין על הכהן השורף. ומטבילין היו התינוקות שממלאין ומקדשין ומוזין על השורף אע"פ שהן טהורין מטומאת המת שמא נטמאו בטומאה אחרת: **ח** תינוק שטבל למלאות ולהוות לא ימלא בכליו תינוק אחר אע"פ שטבל. ותינוק שטבל להוות על כהן זה אינו מזה על כהן אחר עד שיטבול לשם מעשה זה הכהן. וכן כלים שטהרום לחטאת זו ובני אדם שטהרום לחטאת זו לא יתעסק בהם בפרה אחרת עד שיטבול לשמה. וכל הדברים האלו מעלות יתירות בפרה:

פרק שלישי

א אין

שורפין את הפרה אלא חוץ להר הבית שנאמר והוציא אותה אלא מחוץ למחנה. ובהר המשחה היו שורפין אותה. וכבש היו עושין מהר הבית להר המשחה ותחתיו בנוי כפיין וכיפה על כל ב' כיפיין כדי שיהיה ב' רגלי הכיפה על גג ב' כיפיין שתחתיה. כדי שתהיה תחת הכל חלול מפני קבר התהום. אף מקום שריפתה ומקום הטבילה שהיו בהר המשחה תחתיהן

א סמי"ג עשין ל"ב ר"ג:

משנה למלך
 יד מטמאין את הכהן השורף את הפרה וכו'. המוס' ברש"י פ"ק דיומא ד"ה להוציא כמיז ולאו
 בטומאה לדורייתא מטמו ליה דלא הוה מוטלני ביה כולי האי אלא בטומאה דרפנן וכ"כ
 צפרק ג' דמגינה (דף כ"ג). ד"ה מטמאין יע"ש:
פ"ב ב שבעת ימים קודם שריפת הפרה וכו' ודבר זה קבלה מפ' משה רבינו ע"כ. וכ"כ בפ"א
 מהלכות עבודת יום הכפורים דין ג' ואי מניה דכפ"ק דיומא עלה ג' אמרינן כי אחא
 רב דימי אמר ר"י ממני חלד ר"ל ממני חמירי ר"י ממני חלד לעשות לכפר אלו מעשה יום הכפורים
 ק"

של כהן הדיוט גם כן היה של בוך ולא היה כלום שהרי דבר זה מתלוות דמגיס הוא כדאימא צפ"ק
 דיומא (דף ג'.) ובפ"ג (דף כ"ג): אך לרבינו שפסק דלנגנו של כהן הדיוט היה כלום יש לתמוה לדיך
 פסק כאלו לנכס ד' כלים של כהן הדיוט. וראיתי לרבינו בפירוש המשנה שכתב וכלי לכן הם אולם שהיה
 לנכס כ"ג ביום הכפורים לעבודת היום כמו שהתבאר בפסוק ואימנס הם ד' כלים שהיה לנכס כהן הדיוט
 לעבודה ולשון המוספתא מזהות גז' כלי לכן של כהן הדיוט ע"כ. ולא יוכלנו להלום דבריו שמהם לטעות
 בגדי כהן הדיוט לנגדי לכן של כ"ג והדבר לריך אלא תלמוד:

כז א מ"י פ"ז מהלכות
מת המורה הלכה ו'
ופ"ד מהל' סנהדרין הלכה
יז ופ"ז מהל' מלכים הלכה
:7

ליקוטי רש"י

גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה
כדקיימא לן בהשומפין צבצא בתרא (דף טו.) חזקיה וסיעתו כתבו משלי
מכלל דחזקיה היה מלמד לכל וכדאמרן (לעיל דף זג.) נעץ מרז על
פתח בית המדרש וכל שכן שלמנשה בנו לימד: מכל מורה שפרח
בו. ללמדו: שבאו בעליה. שלא
צאו לנקש לפני הקצ"ה צתפלה אלא
צאו צעלילה שאמרו דברים של
ניאות שאין להם תשובה: הברכה
אחת היא. וכי אין לך צרכה יותר
תשובה ניאחת השיט ועלתה לו:
מנשה. צא צעלילה שלא להתפלל
למקום אלא לנסוף¹ אם לא תושיעני
מה הועיל לי שקראתי לך יותר משאר
אלהות והייתי דכתיב ויכנע לפני² (ה')
אלהי אבותי מכלל דעד השתא לפני
אלוהות אחרים נכנע: תנא. כי
אמרין דהוה את השם באותיותיו אין
לו חלק לעולם הצא צעלילין אצל
צמקש לא שהי צמקש היו מצרכין³.
ובישון ענה. אפילו צמקש לא לשון
עגה לעו שאינו הוגה באותיותיו
צלשון הקדש שלנו אלא שאר לעוין
עגה לשון צלעני שפה (שעיה כח) מ"ר
ל"א עגה לשון עוהה⁴ מקום שיש בו
חבורת בני אדם שמדברין דברי חול
גצילין קרי חוץ למקדש ואסור לפרש
סם בן ארבעים ושנים צלשון עגה
חוץ למקדש ואי עבד אין לו חלק⁵
אצל צלשון קדש אינו נענש כל כך
וצמקש הואיל ונהגו להזכיר פירוש⁶
אינו נענש: שריבע עם. שריבע את
ישראל והשפילם: עשה מריבה בעם.
הריצם אלו עם אלו צעסק עזודת
כוכבים זה עוזד זה מוחה צידו
וצאו ליד מלכות: שניבם ו"א ראה.
היה סבור להצט' יפה ולעמוד על
דבר עיקר ולא ראה שטעה כדאמרין
לקמן ראה אש יונאה מאמתו וכו':
נתמכך בבנין. של מנרים שנתנוהו
צנין צמקוס לצנה כדמפרש באגדה
שאמר לו משה להקצ"ה אתה הרעות
לעם הזה שעכשו אם אין להם
לצנים משמין צניהם של ישראל צנין
אמר לו הקצ"ה קוליס הם מכלין
שגלי לפני אליו הם חיים היו
רשעים [גמורים] ואם תרנה תנסה
והוא⁷ אחד מהן הך והוא⁸ את
מיכה. ל"א נחממך עסק צנין עד
שנעשה מן כדאמרין (סוטה דף טז.) כל
ראו שמושיעין של ישראל במים הוא לוקה אמרו⁹ כל הבן הילוד היאורה
תשליכוהו והן לא ידעו שעל עסקי מי מריבה לוקה ומנא לן דלא אתי
לעלמא דאתי דכתיב¹⁰ ויהי בדבר הזה להטאת בית ירבעם ולהכחיד ולהשמיד
מועל פני האדמה להכחיד בעולם הזה ולהשמיד לעולם הבא אמר רבי יוחנן מפני מה זכה ירבעם למלכות
מפני שהוכיח את שלמה ומפני מה נענש מפני שהוכיחו ברבים שנאמר¹¹ וזה הדבר אשר הרים יד במלך
שלמה בנה את המלוא סגר את פרץ עיר דוד אביו אמר לו דוד אביך פרץ פרצות בחומה כדי שיעלו
ישראל לרגל ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא לכת פרעה ומאי זה אשר הרים יד במלך אמר
רב נחמן שחלץ תפילו בפניו אמר רב נחמן גסות הרוח שהיה בו בירבעם טרדתו מן העולם שנאמר
ויואמר ירבעם בלבו עתה תשוב הממלכה לבית דוד אם יעלה העם הזה לעשות זכחים בבית ה'
בירושלים ושב לב העם הזה אל אדוניהם אל רחבעם מלך יהודה והרגוני ושבנו אל רחבעם מלך יהודה
אמר¹² גמירי אדאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה¹³ בלבד כיון דחוזו ליה לרחבעם דיתוב ואנא
קאימנא סברי הא מלכא והא עבדא ואי יתיבנא מורד במלכות הואי וקטלין לי ואזלו בתריה מיד¹⁴ ויועץ
המלך ויעש שני עגלי זהב ויאמר אליהם רב לכם מעלות ירושלים הנה אלהיך ישראל אשר העלך
מארץ מצרים וישם את האחד בבית אל ואת האחר נתן בן מאי ויועץ אמר רב יהודה שהושיב רשע
אצל צדיק אמר להו חתמיתו על כל דעבידתא אמרו ליה הין אמר להו מלכא בעינא למיהוי אמרו ליה
הין כל דאמינא לכו עבידתו אמרו ליה הין אפילו למפלח לעבודת כוכבים אמר ליה צדיק ה"ו אמר ליה
רשע לצדיק ס"ד דגברא כירבעם פלח לעבודת כוכבים אלא למינסינהו הוא דקא בעי אי קביליתו למימריה
ואף

העוסק צנין מתמסקן: הוא סבר איהו מליך. ולכן נחממך צנען
צכרי וקצן כל ישראל אליו והיה רוצה למלך כדכתיב צמקרה¹⁵:
איהו מליך. ולכן נעשה יועץ לצבאלוס כדי שחשוב המלוכה מדוד
לצבאלוס וצין כך וצין כך יתגלגל הדבר ומשוב אליו: ע"ז מי מריבה.
שצנען שאמר שמעו נח המורים נענש
ולא נכנס לארץ ישראל¹⁶: ומנא לן דלא
אתי. ירבעם לעלמא דלמי והכי נמי
מפרש לקמן צלעה שלשה מלכים
וארבעה הדיוטות: הוכיח את שלמה.
כדמפרש ואיל דלאמר דוד אצין וכו':
ומפני מה נענש שהוכיחו ברבים.
למישו: פרץ פרצות בחומה כדי
שיעלו. (ויכדו) [ויכנסו] צריות: ואתה
גדרת אותם כדי לעשות אנגריא.
כדי שיכנסו צעירים לדע מי נכנס
כדי לגנות מן צנת פרעה מ"ר ל"א
שסגר השערים ועשה מגדל צנת
פרעה על אחד מן השערים וכולם
עוצרים דרך שם כדי שיהיו מצויין
עמה לצדה ולעצדה כל עזרת צת
המלך קרי אנגריא ל"א שהיה רגיל
שלמה לסגור דלתות העזרה ומלניע
מפתחות צידו ודרכו של מלך לישן ג'
שעות ציוס" וישראל עומדין על¹⁷
העזרה עד שיעמוד המלך ואמר לו
ירבעם אתה רוצה שיתנו לך¹⁸ אנגריא
לצת פרעה אשך שחמן להם
מפתחות: (בית) [את] המלוא. אחת מן
הפרעות גדר ומלוא לכותל החומה
וצנה סם מגדל צנת פרעה ולנאסם
שעוצדין לה. לעיל מהאי קרא כתיב
ורס יד צמלך כלומר קס צעירים
כנגד המלך ומרד צו: שחלץ תפילין
בפניו. שהיה לו לפנות לצד אחר מפני
אימת מלכותו ולחלוץ שלא צפניו
ל"א חולץ תפילין צפניו לצת להמרים
כנגדו צמקה: פ' חלץ תפילין. אין
נכון להיות צגלי ראש לפני המלך
[והוא התחיל צמרד צקן להראות
ולומר לו שאינו נואה כמלך]: גמירי
דאין ישיבה. הלכה למשה מסיני
ולא מקרא: שהושיב רשע אצל
צדיק. ואומר להם להעמיד להם
ללס אחד צצית אל ואחד צצן
הסכימו¹⁹ עמו: אמר לו רשע לצדיק
פלח דעתך גברא כירבעם פלח
לעבודת כוכבים אלא לנסינהו
בעי. אם דעתנו שלם עמו נתלעה²⁰
צצדך וכך היה מטעה רשע לצדיק
עד שהיו כולן חמומים שהן היו רוצים
ושזו לא היו יכולים לחזור צצן:
ואף

גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה
כדקיימא לן בהשומפין צבצא בתרא (דף טו.) חזקיה וסיעתו כתבו משלי
מכלל דחזקיה היה מלמד לכל וכדאמרן (לעיל דף זג.) נעץ מרז על
פתח בית המדרש וכל שכן שלמנשה בנו לימד: מכל מורה שפרח
בו. ללמדו: שבאו בעליה. שלא
צאו לנקש לפני הקצ"ה צתפלה אלא
צאו צעלילה שאמרו דברים של
ניאות שאין להם תשובה: הברכה
אחת היא. וכי אין לך צרכה יותר
תשובה ניאחת השיט ועלתה לו:
מנשה. צא צעלילה שלא להתפלל
למקום אלא לנסוף¹ אם לא תושיעני
מה הועיל לי שקראתי לך יותר משאר
אלהות והייתי דכתיב ויכנע לפני² (ה')
אלהי אבותי מכלל דעד השתא לפני
אלוהות אחרים נכנע: תנא. כי
אמרין דהוה את השם באותיותיו אין
לו חלק לעולם הצא צעלילין אצל
צמקש לא שהי צמקש היו מצרכין³.
ובישון ענה. אפילו צמקש לא לשון
עגה לעו שאינו הוגה באותיותיו
צלשון הקדש שלנו אלא שאר לעוין
עגה לשון צלעני שפה (שעיה כח) מ"ר
ל"א עגה לשון עוהה⁴ מקום שיש בו
חבורת בני אדם שמדברין דברי חול
גצילין קרי חוץ למקדש ואסור לפרש
סם בן ארבעים ושנים צלשון עגה
חוץ למקדש ואי עבד אין לו חלק⁵
אצל צלשון קדש אינו נענש כל כך
וצמקש הואיל ונהגו להזכיר פירוש⁶
אינו נענש: שריבע עם. שריבע את
ישראל והשפילם: עשה מריבה בעם.
הריצם אלו עם אלו צעסק עזודת
כוכבים זה עוזד זה מוחה צידו
וצאו ליד מלכות: שניבם ו"א ראה.
היה סבור להצט' יפה ולעמוד על
דבר עיקר ולא ראה שטעה כדאמרין
לקמן ראה אש יונאה מאמתו וכו':
נתמכך בבנין. של מנרים שנתנוהו
צנין צמקוס לצנה כדמפרש באגדה
שאמר לו משה להקצ"ה אתה הרעות
לעם הזה שעכשו אם אין להם
לצנים משמין צניהם של ישראל צנין
אמר לו הקצ"ה קוליס הם מכלין
שגלי לפני אליו הם חיים היו
רשעים [גמורים] ואם תרנה תנסה
והוא⁷ אחד מהן הך והוא⁸ את
מיכה. ל"א נחממך עסק צנין עד
שנעשה מן כדאמרין (סוטה דף טז.) כל
ראו שמושיעין של ישראל במים הוא לוקה אמרו⁹ כל הבן הילוד היאורה
תשליכוהו והן לא ידעו שעל עסקי מי מריבה לוקה ומנא לן דלא אתי
לעלמא דאתי דכתיב¹⁰ ויהי בדבר הזה להטאת בית ירבעם ולהכחיד ולהשמיד
מועל פני האדמה להכחיד בעולם הזה ולהשמיד לעולם הבא אמר רבי יוחנן מפני מה זכה ירבעם למלכות
מפני שהוכיח את שלמה ומפני מה נענש מפני שהוכיחו ברבים שנאמר¹¹ וזה הדבר אשר הרים יד במלך
שלמה בנה את המלוא סגר את פרץ עיר דוד אביו אמר לו דוד אביך פרץ פרצות בחומה כדי שיעלו
ישראל לרגל ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא לכת פרעה ומאי זה אשר הרים יד במלך אמר
רב נחמן שחלץ תפילו בפניו אמר רב נחמן גסות הרוח שהיה בו בירבעם טרדתו מן העולם שנאמר
ויואמר ירבעם בלבו עתה תשוב הממלכה לבית דוד אם יעלה העם הזה לעשות זכחים בבית ה'
בירושלים ושב לב העם הזה אל אדוניהם אל רחבעם מלך יהודה והרגוני ושבנו אל רחבעם מלך יהודה
אמר¹² גמירי אדאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה¹³ בלבד כיון דחוזו ליה לרחבעם דיתוב ואנא
קאימנא סברי הא מלכא והא עבדא ואי יתיבנא מורד במלכות הואי וקטלין לי ואזלו בתריה מיד¹⁴ ויועץ
המלך ויעש שני עגלי זהב ויאמר אליהם רב לכם מעלות ירושלים הנה אלהיך ישראל אשר העלך
מארץ מצרים וישם את האחד בבית אל ואת האחר נתן בן מאי ויועץ אמר רב יהודה שהושיב רשע
אצל צדיק אמר להו חתמיתו על כל דעבידתא אמרו ליה הין אמר להו מלכא בעינא למיהוי אמרו ליה
הין כל דאמינא לכו עבידתו אמרו ליה הין אפילו למפלח לעבודת כוכבים אמר ליה צדיק ה"ו אמר ליה
רשע לצדיק ס"ד דגברא כירבעם פלח לעבודת כוכבים אלא למינסינהו הוא דקא בעי אי קביליתו למימריה
ואף

העוסק צנין מתמסקן: הוא סבר איהו מליך. ולכן נחממך צנען
צכרי וקצן כל ישראל אליו והיה רוצה למלך כדכתיב צמקרה¹⁵:
איהו מליך. ולכן נעשה יועץ לצבאלוס כדי שחשוב המלוכה מדוד
לצבאלוס וצין כך וצין כך יתגלגל הדבר ומשוב אליו: ע"ז מי מריבה.
שצנען שאמר שמעו נח המורים נענש
ולא נכנס לארץ ישראל¹⁶: ומנא לן דלא
אתי. ירבעם לעלמא דלמי והכי נמי
מפרש לקמן צלעה שלשה מלכים
וארבעה הדיוטות: הוכיח את שלמה.
כדמפרש ואיל דלאמר דוד אצין וכו':
ומפני מה נענש שהוכיחו ברבים.
למישו: פרץ פרצות בחומה כדי
שיעלו. (ויכדו) [ויכנסו] צריות: ואתה
גדרת אותם כדי לעשות אנגריא.
כדי שיכנסו צעירים לדע מי נכנס
כדי לגנות מן צנת פרעה מ"ר ל"א
שסגר השערים ועשה מגדל צנת
פרעה על אחד מן השערים וכולם
עוצרים דרך שם כדי שיהיו מצויין
עמה לצדה ולעצדה כל עזרת צת
המלך קרי אנגריא ל"א שהיה רגיל
שלמה לסגור דלתות העזרה ומלניע
מפתחות צידו ודרכו של מלך לישן ג'
שעות ציוס" וישראל עומדין על¹⁷
העזרה עד שיעמוד המלך ואמר לו
ירבעם אתה רוצה שיתנו לך¹⁸ אנגריא
לצת פרעה אשך שחמן להם
מפתחות: (בית) [את] המלוא. אחת מן
הפרעות גדר ומלוא לכותל החומה
וצנה סם מגדל צנת פרעה ולנאסם
שעוצדין לה. לעיל מהאי קרא כתיב
ורס יד צמלך כלומר קס צעירים
כנגד המלך ומרד צו: שחלץ תפילין
בפניו. שהיה לו לפנות לצד אחר מפני
אימת מלכותו ולחלוץ שלא צפניו
ל"א חולץ תפילין צפניו לצת להמרים
כנגדו צמקה: פ' חלץ תפילין. אין
נכון להיות צגלי ראש לפני המלך
[והוא התחיל צמרד צקן להראות
ולומר לו שאינו נואה כמלך]: גמירי
דאין ישיבה. הלכה למשה מסיני
ולא מקרא: שהושיב רשע אצל
צדיק. ואומר להם להעמיד להם
ללס אחד צצית אל ואחד צצן
הסכימו¹⁹ עמו: אמר לו רשע לצדיק
פלח דעתך גברא כירבעם פלח
לעבודת כוכבים אלא לנסינהו
בעי. אם דעתנו שלם עמו נתלעה²⁰
צצדך וכך היה מטעה רשע לצדיק
עד שהיו כולן חמומים שהן היו רוצים
ושזו לא היו יכולים לחזור צצן:
ואף

(א) [סוטה יג.] (ב) סוטה
מ: מל: יומא כה. סט:
קידושין עח. ממד כז.
(ג) תמיד פרק ז מ"ב,
(ד) תענית דף י"ט,
(ה) שמואל ב' כ א,
(ו) דב"ר פ"ב, (ז) ברכות
ט ע"ב.

תורה אור השלם
(א) גם אלה משלי
שלמה אשר העתיקו
אנשי חזקיה אשר
העתיקו: [משלי כה, א]
(ב) וידבר יי אל מנשה
ואל עמו ולא הקשיבו:
ויבא יי עליהם את שרי
הצבא אשר למלך
אשר וילכדו את
מנשה בחימים ויאסרוהו
בפתחים וילכדו
בבלה:
(דב"ר ה"ס ב' ג, י"א)
(ג) ויבא יי אל מנשה
ואל עמו ולא הקשיבו:
ויבא יי עליהם את שרי
הצבא אשר למלך
אשר וילכדו את
מנשה בחימים ויאסרוהו
בפתחים וילכדו
בבלה:
(דב"ר ה"ס ב' ג, י"א)
(ד) ויאמר קין אל יי
גדול עוני מנשוא:
[באשית ד' יג.]
(ה) ויאמר עשו אל אביו
הברכה אחת הוא לך
אבי פרצוני גם אני אבי
וישא עשו קלו ויבך:
[באשית ס' לח]
(ו) הנה מי מריבה אשר
רבו בני ישראל את יי
ויקדש צם: [בדבר כ' יג.]
(ז) ויצו פרעה לכל עמו
לאמר כל הבן הילוד
היארה תשליכוהו וכל
הבן תהיון: [שמות א' כב.]
(ח) ויהי בפרך הנה
לחטאת בית ירבעם
ולקבוחי וזה שמיד
מעל פני האדמה:
[מלכים א' י"ג, יד]
(ט) ויהי הדבר אשר
הרים יד במלך שלמה
בנה את המלוא סגר
את פרץ עיר דוד אביו:
[מלכים א' י"ג, יד]
(י) ויאמר ירבעם בלבו
עתה תשוב הממלכה
לבית דוד: אם יעלה
העם הזה לעשות
זכחים בבית יי
בירושלים ושב לב העם
הזה אל אדוניהם אל
רחבעם מלך יהודה
והרגוני ושבנו אל
רחבעם מלך יהודה:
[מלכים א' י"ג, יד.]
(כ) ויועץ המלך ויעש
שני עגלי זהב ויאמר
אלהם רב לכם מעלות
ירושלים הנה אלהיך
ישראל אשר העלך
מארץ מצרים: וישם
את האחד בבית אל
ואת האחר נתן בן:
[מלכים א' י"ג, כח-כט]

הנהרות וציונים
אן בקרא וכהצר
(גליון): [צ] יש להוסיף עבוד ליה שדויה בדודא דנחשא ושרדו נורא תותיה והוה קא מצמער מוכא
אמר היכי ליעבד ניקרייה להקב"ה פעם יצואי ניקרייה לעיז לית בה ממשא מה עשה קרא
לגדולים ולא עניוה קרא לקטנים ולא עניוה אמר רבוננו של עולם אם ענית לי ענית לי ואי לא אמינא
איהו נמי כוותהון מיד ויעתר לו וישיבוהו למלכותו (מהרש"ל, וכו"ה בע"י ובכתיב): [ג] ע"י הגירסא בע"י וגיר' הערוך ערך אפיא אמר קמיה רבון דעלמא אי ענית לי ענית לי ואי לא אמינא איהו כ"ל אפיא שוין
(גליון). ושייך לעיל אות כ: [ד] "בחו"ר ליתא בדפוסים השונים ושבוש הוה בדפוסיה ראה בת בנו היתה ע"י לעיל סט ע"ב (דק"ס) וע"י הגרסה "ע"י ורשיש: [ה] בע"י ובכתיב היא: [ו] בכת"י ובראשונים היא דוד, וכמו בכל
השי"ס: [ז] יש להוסיף אמר [ח] בקרא ויכנע מאד מלפני (גליון): [ט] יש להוסיף לעוה"ב (באה"מ): [י] צ"ל בפירוש (באה"מ): [כ] ברשי"י שבע"י ורש"י: [ל] ברשי"י שבע"י ורש"י: [מ] "לך" מיותר
(באה"מ): [נ] מהרש"ל מחזק כל דבור זה, ובראש משביר כתב דצ"ל לשון אחר חלק וכו'. ההוספה בחצאי מוכתבים הוא מרשי"י שבע"י: [ס] צ"ל ויסכימו עמו (באה"מ): [ע] צ"ל ונתרצה (באה"מ):

צית דירה לכ"ג, מ"מ הפתח לשכת פרהדרין חשיב פתח של קדש, ודין קדש שבה מצטל דין דירה חול שבה, לענין הפתח חשיב פתח המקדש שזכו עיקר דינו, וממילא דהדר דינא דפטור מדין קדש, וצוה הוא דפליגי ר"י ורצנ דרצנ מרצ"י לה מקרה דבשעריך דגם שערים אלו חייבין במחזה ואף דהוא פתח המקדש, מ"מ חשיב ג"כ פתח דירה כ"ג, ור"י ס"ל דדין פתח המקדש שבו מצטל מינה דין פתח דירה כ"ג. ומתבאר היטב לפי"ז הא דתרווייהו דרשי לכו מקרא, ורצנ דרשי בה לרבות ור"י דריש למעט, והרי לכאורה ל"כ שרי טעמיהו דרצנ הוא משום דירה כ"ג, ולפי"ד איש דעיקר פלוגתתם היא אם דין פתח המקדש שבו מצטל מיני שם פתח צית דירה אף שיש בה צית דירה לכ"ג, ותרווייהו דרשי לה מקרא, ודו"ק.

ואשר לפי"ז יש לבאר היטב המשך דברי הירושלמי דמדמה לה אליבא דרצנ להא דחגיגה בשעריך לרבות שערי המדינה, דעיקר חיובה דשערי המדינה הוא משום שב"פ נכנסין מהן לבית דירה, והרי דאף שבשעיקר שמש שערי מדינה הם, אשר ממתת זאת ל"ש בהם חיוצ מחזה, ומ"מ כיון דנכנסין מהם ג"כ לבית דירה, יש להם משום כך דין שער צית דירה, וזהו דמייחתי שפיר ראי' לטעמיהו דרצנ גבי לשכת פרהדרין, דאף שבשעיקר דינה קדש היא, ופתחה דין פתח של קדש עליה, מ"מ כיון שיש בה ג"כ צית דירה לכ"ג, שוב יש לה תורת פתח צית דירה ג"כ וחייב במחזה, וא"ש היטב. ולפי"ז איש ג"כ הא דלר"י איכא גזירה שמה יאמרו וכו', משום דגם ר"י ס"ל דדירה כ"ג שבה תורת דירת חול עליה וראוי להתחייב במחזה, ורק דפטור מה"מ משום דדין קדש שבה מצטל מפתחה דין פתח צית דירה, ומעתה שייך צוה מ"מ גזירה דשמה יאמרו וכו' וכמ"ל.

וכן מבואר בדברי הרמב"ם בפ"ו מהל' מחזה הל' ו' שפסק הך דינא דהר הבית והלשכות והעזרות וכו' פטורין לפי שהן קדש, ולהלן שם כתב לשכת פרהדרין היא צה מחזה משום דירה כ"ג יעו"ש, ועיי' דמה"ט שוב ל"ש בה פטורה וקדש. **אולם** בירושלמי בפ"ק דיומא שם (והובא בתו"י) איחא בשעריך אית חניי חניי פרט לשערי הר הבית והעזרות, אית חניי לרבות, מ"ד פרט ר"י, מ"ד לרבות רצנ, ומבואר דברי הירושלמי דטעמא דר"י דפוטר הוא מדיון דירה קדש, ול"כ לפי"ז מה שהקי' בתו"י דל"כ ל"ש גזירה שמה יאמרו וכו', וכן ל"כ עיקר הסברה דכיון שהי' שם צית דירה לכ"ג, הרי יש צוה דין מחזה כמו דירה בעלמא.

ולהלן שם בירושלמי איחא יאות אמר ר' יהודה מיט' דרצנ בשעריך וכי צית דירה הן, התיב ר' יוסי צי ר' צון והתני בשעריך לרבות שערי המדינה וכי צית דירה הן, לא שבהן הן נכנסין לבית דירה והכא שבהן היא נכנסין לבית דירה ע"כ יעו"ש, ומבואר דמדמה לה חיוצ מחזה דשערי מדינה לחיוצ מחזה דלשכת פרהדרין, ולכאורה תמה מה שייך זל"ז דהכא פטורה מדיון קדש ואין צוה דין מחזה, ומה זה שייך להא דגם שערי המדינה נחצו למחזה משום שעל ידם נכנסים לדירה, ול"ע.

והנראה צוה דבשעיקר דין לשכת פרהדרין ס"ל להירושלמי ג"כ דכיון שהי' בה צית דירה לכ"ג יש לו תורת דירה חול לחיוצ מחזה, ולא נהמעט מדיון קדש אלא הר הבית והעזרות וכו', וכמו דמבואר בדברי הרמב"ם כ"ל, וצוה ל"ש כלל ר"י ורצנ, אלא דהירושלמי מפרש טעמא דר"י דפוטר משום דלשכת פרהדרין הרי יש בה ג"כ תורת קודש, דמכלל העזרות היא, ומעתה י"ל דאף שיש בה ג"כ

סימן יט

בדין אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד

אין ישיבה בעזרה וכו' וכ"ש שאין ישיבה בה וכו', ולהלן שם כתבו ד"מ שתיבה בגוי בחול ופתחה לקדש, ומ"מ נהי דתוכה קודש לענין אכילת ק"ק מיכו מותר ליטב ולישן בה ולא קדשה לגמרי וכו' יעו"ש, אולם מדברי הרמב"ם נראה שלשכה זו בקדש היתה לגמרי, ועיי' ר"מ פ"ה מהל' צית הבחירה ה"ז, ובפ"ז מהל' פרה מוכח בר"מ שגם הלשכה שמפרישין בהן השורף את הפרה במקדש היתה לגמרי יעו"ש, ובסוגי' בפ"ק דיומא דממה לה אהר"י, והדק"ל הא אין ישיבה בעזרה וכו'.

והנראה צוה דביסוד הדין שאין ישיבה בעזרה וכו' לא נאמר כלל איסור מיוחד של ישיבה בעזרה, אלא יסוד הדין הוא דגם עלם הכניסה לעזרה אינה מותרת

ביומא כ"ה א' והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי צית דוד בלבד, וכתב רש"י ח"ל שנאמר לעמוד לשרת, העומדים שם לפני ה' עב"ל, ודברי רש"י ל"ע טובא, חזק שברי הנך קראי מיירי לענין עבודת הכהנים דצניי צוה עמידה וילפינן לה מהכא דכתיב לעמוד לשרת וכו', ומה זה שייך להא דאין ישיבה בעזרה וכו', ועוד קשה דבסנהדרין ק"א צ' איחא בגמ' גמרי דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי צ"י צלבד וכתב רש"י שם ח"ל הלכה למשה מסיני ולא מקרא עב"ל והרי להדיא דלמ"מ הוא, ולא ילפינן לה מקראי כלל, ודברי רש"י סותרין זל"ז, ול"ע.

ובתוס' יומא ח' צ' ד"ה דאי כתבו זל"ל שלשכת פרהדרין היתה פתוחה לחול דל"כ אף ישנים צוה והא

איסור כלל, שלא נאסרה מעולם ישיבה צמורה, אלא רק משום שאין לישיבה שום קיום דין צמורה כלל, אבל צכה"ג שנאמר בו דין מיוחד שחבא דירתו במקדש, שוב מותר לו לישב ולשן בה, שכניסחו אינה ריקנית אלא לקיום דינו. ועיי' בתוס' יומא כ"ה א' שם שכתבו דהא דפריך בצנח"ס י"ע גבי קידוש ידים ורגלים וליתוב מיתב, אפי"ג דצמורה הוה משום דלורך עבודה שאני, וכ"כ שם דמח"ט מותר לישב בשעה אכילה קדשים לאכילה לורך עבודה היא, ועוד כתבו שם דלאכילה קדשים כתיב צבו למשחה לגולה כדרך שהמלכים אוכלים והיינו מיושב יעו"ש, ולפמשי"כ בלאו הכי אי"ש כ"ז היעב, דכל שזריך הוא להיות צמורה וקיום דינו הוא אף בישיבה, שוב אין נפ"מ בין ישיבה לעמידה, ללא נאמר כלל איסור מיוחד של ישיבה צמורה, אלא רק משום דאסור להכנס צמורה בלא שום קיום דין, וכניסה בעלמא אין לה קיום דין אלא עיי' עמידה שצוה מתקיים דין עמידה לפני ה', אבל כל שיש לו קיום דין בישיבתו ג"כ, שוב אין צוה איסורא כלל, ומעשה כרי סגו צוה לאכילה קדשים לריך צמורה דוקא, וממילא שקיום דינו צמורה הוא לאכילה קדשים, ושוב אין צו איסור ישיבה צמורה כלל וכמשי"כ.

בלא שום דין וצוה כלל, ונתחדש צוה צעיקר דינו שיש גם צמורה איסור כניסה בעלמא, ומה שמוחר ליכנס צמורה, זהו רק מפני שיש צוה קיום דין מיוחד של כניסה למורה ועמידה לפני ה', וזהו משי"כ רש"י ביומא דילפינן מקרא דלעמוד וגו', ולפני ה' צעיי עמידה דוקא, ומעשה כשיושב צמורה אין צוה קיום דין עמידה לפני ה', ושוב הדר דינא שאין לו היתר כניסה צמורה כלל צכה"ג. ומיושב שפיר סתירה דברי רש"י, דעיקר דין זה שאסור להכנס צמורה בעלמא זהו דגמירי מהלמי"מ וכמשי"כ רש"י בסנהדרין, אלא דמעשה ילפינן מקראי דקיום דין כניסה צמורה כדי להיות לפני ה', אינו מתקיים אלא בעמידה, וממילא להדר דינא שאין ישיבה צמורה וכי ונראה שגם עלם הדין למלכי בית דוד מותרין בישיבה צמורה הוא מפני שיש להם קיום דין מיוחד להיות יושבים צמורה, ושוב אין צוה שום איסור כלל, שאין האיסור על הישיבה עלמא, אלא האיסור הוא כניסה למורה בלא שום קיום דין.

ולפי"ז מיושב שפיר קושית התוס' מהא דלשכת פרהרין, שהרי מצוה צמורה גמירי דילפינן לה מקראי דצו ימים קודם יוה"כ מפרישין כה"ג וכו', ונאמר צוה קיום דין מיוחד שחבא דירתו של כ"ג במקדש, וממילא דשוב ל"ש צוה

סימן כ

בענין גחלים ביה"כ ובכל השנה

יוה, ומשמע מדברי התוס' דלרבינו נסוה גאון אי"ה לאוקמי גם צמחה שניה דאף לאחר שערין לכלי זהב ג"כ לא קדשו, והתירין על קושיית ר"י גאון הוא דאין כאן הפסד קודש כיון שאין הקודש לריך להם, וכן הוא בתוס' חגיגה ובראש"ד לתמיד איחא שלולא דברי ר"י גאון היינו יכולים לתקן דהוה מיקרי שכבר נעשה מצותו ולהכי אפי"ג שקדשו צכ"ש מצבדן לאחא שכבר נעשה מצותו. (ג) תירוק ר"ח דאין כ"ש מקדשין שלא מדעה וצוה ל"ע אם הפירוש הוא משום דלא ר"ה עדיין לקדשן עד שיצוהו למחאה שניה, וכן משמע מפי בראש"ד לתמיד ע"ש, או דקאי על הקב גחלים המתפור דאחוא קב לא קידש לכתחילה ולהכי מצבדן לאחא. (ד) דמחאה של כסף אינה כ"ש ועיי' הקשה הרב ר' אלחנן דמחאה מקדש את הראוי להם יקדש מטעם מצבת, והתוס' סוף פרקין הקשו עיי' דהא כתיב ולקח מלא המחאה גחלי אש משמע שהיתה כלי שרת, וקשה לחלק בין יוה"כ לכל יום צוה.

ונראה דעיקר השאלה בתוס' הוא אם גחלים לקטורה של כל יום לריכוס קידוש כלי או לא, דאם לריכוס קידוש כלי אז כ"ש מקדשתן ואם אי"ה אין כ"ש מקדשתן, וזו היתה קושיית ר"י גאון דגחלים אי"ה קידוש כלי ולהכי לא קדשן

(א) ביומא דמי"ז בכל יום היתה של ארבעה קבין וכו', והיום צשל ג' קבין וזה היה מכניס, תנא נתפזרו לו קב גחלים מצבדן לאחא, ובתרי"ה הציאו קושיית רבינו נסים גאון היכי מצבדן לאחא ומפסיד קודש והלא קדשו צכ"י שרה ותנן בעיד ר"ע על קטורה ולצונה וגחלים שנגע עבול יום צמקלתן פסל את כולן, והקושיא הוא דמשם מוכח דיש להם קידוש כלי שרת לגחלים דאלי"כ לא היה נפסל צטבול יום כן מצוה הקושיא בראש"ד לתמיד פ"ב, ובתוס' חגיגה מצוה דהראיה היא מדמבני צבו לירוף כלי הרי דהוי קדוש צכ"ש, והנה יש בתוס' על קושיה זו ד' תירוצים (עיין היעב צכ"ש, והנה יש בתוס' סוף פירקין ובתוס' חגיגה דכ"ד). (א) תירוק רבינו נסים גאון דקושיה זו היא קושיית הירושלמי בחגיגה, גחלים מאי, היינו למא פוסל את כולן דברי אינס קדושים, ומתוך דמייירי בגחלים של יוה"כ שצב היה מכניס אבל של כל יום לא, כההיא דתנינן נתפזרו לו קב גחלים מצבדן לאחא. (ב) תירוק בראש"ד דהירושלמי לא מייירי לענין קדוש גחלים אלא דהקושיא היא למא יש לירוף כלי כאן דיש צהארבע קבין קב גחלים שהולכים לאיבוד, ועיי' מתוך בגחלים של יוה"כ דכל ה"ג קבין הולכים להקטרה והיי"ה דהוי מני לאוקמי צמחה שניה של זהב בגחלים של כל

דתנן מאי דכתיב (מ"א י"א) ושניהם לבדם בשדה מלמד ששקולים הם בצדקתם ובזכותם מכל ישראל כו'.

ג. דהא יהוא צדיקא רבה הוה שנאמר ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני כו' וכתוב ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלהי ישראל ככל לבבו לא סר מכל חטאת וירבעם אשר החטיא את ישראל כו'. התאחדות שני ההיפוכים צדיקא רבה ולא סר מכל חטאת וירבעם אשר החטיא את ישראל נבין כאשר נתבונן להכיר את התקופה היא שעוד לא נרשש באומה התייחדות מקום המקדש לעבודת ה' ואיסור הבמות. שלכן אפי' בימי מלכי יהודה צדיקים אומר הכתוב שהבמות לא סרו, כאשר התחלקה הממשלה בין יהודה וישראל ע"פ נביא אמת אתיה השילוני נועץ ירבעם ודרש כי שוב הותרו הבמות, והמקדש אשר בירושלם אינו המרכז היחידי לשתי ממלכות ואין חיוב לעלות לרגל ירושלימה דוקא. אלא שיותר להקים מרכז מיוחד לעבודת ה' גם בממלכות ישראל, והרי גם בתקופה מאוחרת הרבה בימי בית שני עוד היה אפשרות להקים בית חנוני מקדש במצרים בחשבם שהמקום אשר בחר ה' ביהודה זהו למרכז השני א"י אבל בחו"ל אשר ירחק מהם המקום לעלות ירושלם לא היה לפי דעתם איסור שחוטאי חוץ (הארכת במק"א במיוחד על מקדש חוניו), כן ירבעם בומנו אם היה בא לבדות תורה חדשה בטח שלא היו שבטי ישראל שומעים לו. אבל הוא אשר ידע לדרוש במאה ושלושה פנים דרש להם שכיון שהסכים הנביא להתחלקות הממלכה אינם זקוקים למקדש אשר בירושלם ואינם כפופים לב"ד הירושלמי כי אם הוא וזקניו שנועץ עמם יכולים ליסד מקדש בארצם הם ולעבר שנים כחפצם [ראה מחקרי „החדוש אשר בדה מלבו" בקובץ בית הכנסת (תל אביב תש"ח חוברת חשון, ושם חוברת תשרי ע' כ' הערה ב)] העם שראו חותמו של אחיה על הסכם חלוקת הארץ קבלו הסברתו [וכאמור זה היה הטעות שלא התנה מפורש שכל עניני התורה הקודש והמקדש אינם בשלטונו] והיה גם ממלכי ישראל שהלך אחר דעת ירבעם זו אם כי צדיקא רבה הוה.

ד. אמר אביו ברית כרותה לשפתים כו'. ע' כתובות ח' ע"ב אמר אביו רבים שתו לימא, רבים יתו לא לימא, וע' ברכות י"ט א אל יפתח אדם פה לשטן ובהק' זה בראשית ח' ע"ב דאיהו אפתח פומיה ואמר חי ה' כי בן מות האיש העושה זאת ואיהו דן לנפשיה כו', וישלח קע"ה א מתה עלי רחל כו' כיון דנפקא מסומיה כו' עם אשר תמצא את אלהיך לא יהיה כו', מקץ קצ"ה סע"ב.

ה. אני אמרתי כל שאינו עולה לרגל עובר בעשה כו'. ביד רמה הביא נוסחא עובר בלאו וכתב לא ידענא מהיכא נפקא וע' בגה"ש דתלי בבל תאחר דקרבות בג' רגלים כו', וע' בבאור הגרי"פ פרלא לס' המצות מרב סעדי' גאון ח"ב ל"ת רס"ד (רפ"ג א).
ו. תנא משום ר"י מקום מוזמן לפורענות בשכם עינו את דינה, בשכם מכרו אחיו את יוסף כו'. היינו דאם כי שליח מצוה היה שהלך בשליחותו של אביו כיון דמקום מוזמן לפורענות הוה היינו כשכיח הויקא ע' חולין קמ"ב א.

ז. רש"י ד"ה בשכם כו' ודותן דכתיב בקרא היינו כפר הפמוך לשכם כו'. ע' רש"י סוטה י"ג ב ד"ה משכם גנבוהו כו' ודותן אינו מקום כו', ויעוין במכות י' ע"א עיר מקלט הוא והא כתיב ויתנו לכלב את חברון, אמר אביו פרודהא דכתיב זאת שדה העיר ואת הצריה נתנו לכלב כו' וברש"י הכפרים והחצרים הסמוכות לחברון ונקראות על שמה, ויעוין בס' משפט שלום מהגרש"מ מברון קונטרס תיקון עולם סי' רל"א אות כ"ה ושורית מחנה יהודה ח"ב סי' ל"ד אות ב.
ח. רש"י ד"ה מפתקה של ירושלם כו' ולא ליטול חלק בעבודה. בגה"ש העיר הא ירבעם היה משבט יוסף לא כהן ולא לוי ומה לו ליטול חלק בעבודה, ונראה שצ"ל ולא ליטול חלק בכבודה כו'.

ט. מה שלמה חדשה אין בה שום דופי כו'. ע' כתובות מ"ו סע"א בוריקין את הדבר כשלמה חדשה, וע' זהר חדש בראשית (כ' ע"א) ירבעם בן נבט כד הוה רביא הוה זכאי וטב דתנן מ"ד (מ"א

מלכא והא עבדא כו', וע' רש"י סוטה מ' ע"ב אין ישיבה בעזרה דאין כבוד שמים בכך כו' ובתוס' שם ד"ה והאמר מר ובס' קהלת יעקב מהגרי"י אלגזי תוס דרבנן מע' א אות ב.

כא. ויעוין רש"י סוטה שם שם דאך למלכי בית דוד חלק המקום כבוד להראות שמלכותו שלמה, ומשמע כי לשאול היתה אסורה הישיבה בעזרה אף שנמשח והיה מלך על כל ישראל ועמש"כ בבאר שבע הנא, ובקהלת יעקב הנזכר מערכת אין ישיבה בעזרה הביא שדוקא ממלכי בית דוד ואילך נאסרה הישיבה בעזרה אבל מקודם אף לכהן גדול כעלי מותרת היתה הישיבה, והנה מפליאה מציאת „הלכה למשה מסיני" שתתחיל בזמן מן הזמנים. אמנם בב"ש ל' דאין זו הלמ"מ ממש דהרי מצינו בירושלמי אמוראי טובי דס"ל שאף למלכי בית יהודה לא היה ישיבה בעזרה ותיפטר שסמך לו בכותל, והא דכתיב ויבא המלך דוד וישב לפני ה' א"ר אייבו ישב עצמו בתפלה, אלא „גמירי" דהכא ענינו שלמד מרבו כך כו', וע' בס' ארעא דרבנן אות ג, מלא הרועים ערך ישיבה בעזרה, שור"ת בן יהודה מהגר"א רוזנבוים סי' פ"ג ותירוש ויצהר מהגרצ"י מירכלזון ה"ד סי' ע"ד.

כב. אמנם בכללי התלמוד שלי העליתי דהא שאין פלוגתא בהלמ"מ היינו בעיקרה אבל יתכן פלוגתא בפירושה דהלמ"מ דלא עדיפא מקרא, קבלה היתה בידם שלמלך הותרה ישיבה בעזרה מה שאסור לשאר אנשים, יש שאמרו דהיינו שיותר לו לגמרי לשבת, ויש שפירשו שאף סמיכה מותרת לו בעוד שלכל אדם אפי' סמיכה אסורה ע' תוס' סוטה מ' סע"ב ד"ה והאמר מר ופמ"ג אות סי' ק"ב א"א סק"ז ותומים סי' י"ז סק"ב, וראה ביומא ח' ע"ב תוד"ה דאי כו' בפרישתו של כה"ג ללשכת פרהדרין שהיתה פתוחה לחול דאי לאו הרי אין ישיבה בעזרה כו' לכאורה יתכן שזהו שהודגש בקרא ועלי ישב על הכסא על מזוזת היכל ה' כמש"כ לעיל אות יב שהשערים לא נתקדשו לכל אלו המעלות שבקודש, אמנם ברש"י שמואל א' א' ט' שם כתב אותו היום ישב על כסא גדול שנתמנה שופט על ישראל הרי שלא בתור כהן גדול ישב כי אם בתור שופט, שבטרים מלך מלך בישראל השופט הוא המושל וכהדגשת הכתוב במלכים א כ"ב י' ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה ישבים איש על כסאו מלובשים בגדים [בגדי מלכות – רד"ק] פתח שער שומרון – ומצאתי בשם הג"ר יצחק ירוחם דיסקין פי' הילקוט תהלים רמז תש"ן עה"פ אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבת י בבית ה' גור, אמר ר' אבא בר כהנא מלכות שאל, שישוד הדרוש הוא דאשר שאל שיוכל לשבת בבית ה' היינו מלכות דאל"כ הרי אין ישיבה בעזרה.

ק"ב ע"א

א. ואף אחיה השילוני טעה וחתם, ביד רמה כו' דברים הללו האמורים על אחיה השילוני ע"ה לא נאמרו על פשטן לומר שחתם לשמוע לו אפי' לעבוד ע"ו שהרי לא אמרו אלא טעה וחתם ולא אמרו על מה חתם, וי"ל שחתם סתם לשמוע לו לכל מה שיהיה רוצה לעשות, ומה טעה, דהו"ל לפרושי לבר מעבירה, כדאמרו ליה ליהושע כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצוו יומת רק חזק ואמץ, ומפרשי בס"פ נגמר הדין דהאי רק למעוטי ביטול תורה קאתי כלומר רק חזק ואמץ לקיים את התורה ואין צ"ל שלא לעבור עליה שאם אתה עושה כן אין אנו שומעין, וכיון דחזא יהוא חיתמו של אחיה השילוני שחתם לקיים כל מצותו של ירבעם וכל דבר סבר דאפי' לע"ז נמי קיבל עליו, והמפרש זולתי זה הפירוש עתיד ליתן את הדין.

ב. יבעין אליהו פי' דסבר שבאמרו אפי' למפלה ע"ו היינו לצאת לחוץ לארץ כדאמרו לך ביקש דוד לעבוד ע"ו ובמהרש"א שם דזהו כמ"ש בסוף כתובות עה"פ כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים כו', או שכוונתו אפי' למפלה עבודה וזה לו כדאמרו בבבא בתרא ק"י ע"א וכסגנון מטבעת כתובת אשה אנא אפ"ח ואוקיר, וע' ירושלמי יבמות פט"ז ה"ג, וראה בזהר חדש ס"פ בראשית (כ' ע"א) ירבעם כד הוה רביא הוה זכאי וטוב